

פרק א

13. **כיצד ידעו בני הנביאים שביריחו, שנחה רוח הנבואה של אליהו, על אלישע?**
מפני שראו את אלישע, חוצה את מי הירדן - כאלהו!
14. **מי חיפש את גופו של אליהו, וכמה זמן?**
על פי בקשתם של בני הנביאים, 50 איש חיפשו את גופו במשך שלושה ימים.
15. **כיצד ריפא אלישע את המים שביריחו?**
לקח צלוחית חדשה, והשליך מלח, במקור של יציאת המים ("מוצא המים"), ונרפאו !!
16. **מי אמר: "עלה קרח עליה קרח", וכיצד נענשו? נערים מהעיר בית אל, לעגו לאלישע. אחר שאלישע קלל אותם, יצאו שתי דובים (נקבות) ובקעו והרגו 42 נערים !!**
17. **סכם את המקומות שהיה בהם אלישע, משעזב את הגלגל עם אליהו!**
גלגל, בית אל, יריחו, (אליהו עולה השמימה), בית אל, הר הכרמל, שומרון.

פרק ג

18. **כמה שנים מלך יהורם בן אחאב מלך ישראל?** 12
19. **אלו חטאים עשה יהורם בן אחאב, ומאלו חטאים נמנע?** עבד לעגלי הזהב של ירבעם בן נבט. אך נמנע מלעבוד את הבעל כאחאב אביו.
20. **איזה מס, היה נותן מישע מלך מואב למלך ישראל, ומתי הפסיק לתת?**
מישע היה נוקד (בעל מקנה רב), ונתן לאחאב מלך ישראל 100,000 כבשים, ו- 100,000 אילים. **במות אחאב**, מרד מלך מואב, ולא שלח לאחזיה ויהורם בני אחאב את המס.
21. **מי אמר למי: "כמוני כמוך כעמי כעמך פסוקי פסוקיך"? (מתי עוד אמר משפט זה?)**
יהושפט מלך יהודה, ענה ליהורם בן אחאב מלך ישראל, לבקשתו של יהורם, שיבוא עימו להלחם במואב, אחר שמואב מרדו בו!
כך ענה יהושפט גם לאחאב, לבקשתו, לבוא עימו להלחם עם ארם. (לעיל מלכים א', כב', ד')
22. **מי הלך עם יהורם למלחמה, ומהיכן חשבו לתקוף את מואב?**
מלך ישראל, מלך יהודה ומלך אדום³, וחשבו לעלות על מואב - ממדבר אדום
23. **מתי חשב יהורם, שהם עומדים ליפול ביד מואב, ומדוע?**
אחרי שהלכו שבעה ימים, ולא מצאו מים לחיילים ולבהמות.
24. **מי ירד לשאול את דבר ה' מפי אלישע, ומה השיב להם אלישע?**
יהורם מלך ישראל, יהושפט מלך יהודה ומלך אדום, ירדו לשאול את אלישע. אלישע אמר ליהורם, שיענה להם רק בזכות יהושפט

1. **"ומישע מלך מואב היה נקד (בעל מקנה) והשיב למלך ישראל מאה אלף פרים ומאה אלף אילים" (מלכים ב' פרק ג' פס' ד')**, עד מתי היה נותן מלך מואב, מס למלך ישראל? עד מותו של אחאב.
2. **כיצד חלה אחזיה (בן אחאב מלך ישראל)?**
3. **אל מי שלח אחזיה, לשאול האם יחיה מחוליו?** שלח שליחים אל בעל זבוב אלוהי עקרון.
4. **מה ניבא אליהו, אל מלאכי אחזיה?**
לאמר לאחזיה, שמפני שהלך לשאול בבעל זבוב אלוהי עקרון, ולא את נביאי ה' אלוקי ישראל, מות ימות, ולא יקום מחוליו.
5. **כיצד תיארו השליחים לאחזיה, את מראהו של אליהו?**
"איש בעל שער ואזור עור אזור במתניו"
6. **כמה פעמים שלח אחזיה לקרא לאליהו, ומה קרא בכל פעם?**
שלוש פעמים! בפעם הראשונה והשנייה: שלח שר חמישים, וחמישים אנשיו עימו. בשני הפעמים, ירדה אש מהשמים ושרפה אותם ואת אנשיהם כדבר אליהו. בפעם השלישית: שר החמישים שנשלח, כרע על ברכיו, והתחנן על נפשו ועל נפש אנשיו, וכך ניצל.
7. **מי מלך אחר אחזיה בן אחאב?**
יהורם בן אחאב. (כי לאחזיה בן אחאב לא היה בן; מלך בזמן יהורם בן יהושפט מלך יהודה, ובזמן אחזיה בנו).

פרק ב

8. **היכן אמר אליהו לאלישע: "שב נא פה...?"**
1. בגלגל (כשהלך לבית אל) 2. בבית אל (כשהלך ליריחו) 3. ביריחו (כשהלך לירדן)
9. **ממתי ידע אלישע, שבאותו היום ילקח אליהו?**
לפני שפגש את בני הנביאים שבבית אל.
10. **כיצד נחצו מי הירדן כשעברו אליהו ואלישע, וכשחזר אלישע לבדו?**
גם אליהו, וגם אלישע כשחזר, היכו את מי הירדן, באדרתו של אליהו.
11. **"מה אעשה לך בטרם אלקח מעמך...?" מה השיב אלישע, ומה ענה לו אליהו?**
ויאמר אלישע ויהי נא פי שנים ברוחך אלי¹. תשובת אליהו: אם תראה אתי לקח מאתך יהי לך כן, ואם אין - לא יהיה!
12. **מה עשה אלישע, כשראה: "...והנה רכב אש וסוסי אש... ויעל אליהו בסערה השמים"?** 1. והוא מצעק: "אבי אבי רכב ישראל ופך שיר²". 2. קרע את בגדיו לשני חלקים.

³ מימי דוד עד ימי יהושפט, היו מלכי יהודה ממנים מטעמם נציבים על אדום, והנציב היה מלכם: "ומלך אין באדום, נצב קולך", מלכים א' כב' מ'. (אמנם, בימי יהורם בן יהושפט, מפני שהלך בדרך רעה, מרדו אדום, ויצאו מתחת יד מלכי יהודה).

¹ שיוכה למעלת נבואה, פי שניים משהיתה לאליהו.
² פירושו: רבי רבי! שהיה חזקו ותקפו של ישראל, כמו רכב ופרשים במלחמה.

37. **כיצד החיה אלישע את הנער ?**
 1. וַיִּסְגֹּר הַדְּלָת בְּעַד שְׁנֵיהֶם 2. וַיִּתְפַּלֵּל אֵל ה' 3. וַיִּשְׁכַּב
 עַל הַיָּלֶד וַיָּשֶׂם פִּיּוֹ עַל פִּיּוֹ וְעֵינָיו עַל עֵינָיו וְכַפְּיוֹ עַל כַּפְּיוֹ
 וַיָּגֵהר עָלָיו 4. וַיִּלָּךְ בְּבֵית אַחַת הַנְּהָ וְאַחַת הַנְּהָ.
 כֵּן עָשָׂה 7 פַּעַמִּים, (את 3,4): "וַיִּפְקַח הַנְּעָר אֶת עֵינָיו"
 38. **מי יצא ללקט "אורות", ומה מצא ?**
 אחד מבני הנביאים יצא ללקט ירקות לנוזיד שבשלו,
 ומצא פירות של גפן שדה.
 39. **למה כיוונו הצועקים: "מות בסיר" ?**
 לנוזיד, שהיה מורעל מהפירות של הגפן שדה, ששפכו
 לנוזיד.
 40. **כיצד תיקן אלישע את התבשיל ?**
 השליך לסיר קמח.
 41. **"וְאִישׁ בָּא מִבְּעַל שְׁלֹשָׁה... (שם מקום),
 מה הביא האיש לאלישע ?**
 1. 20 ככרות לחם שעורים ("לחם ביקורים" - לחם מראשוני
 השעורים שנקצרו). 2. כרמל בצקלוננו⁶ - שבולים רכים
 ומלאים (כרמל = כר מלא - שהגרעין בשל וממלא את הקליפה).
 42. **מה ציוה אלישע על נערו, לעשות עם
 מתנתו של האיש, ומדוע התפלא נערו על
 כך ?**
 ציוה עליו לחלק את הלחם והשיבולים לאנשים
 שעִימו (כמאה איש), ונערו התפלא כיצד יספיק לכולם !
 לבסוף אכלו והותירו כדבר הנביא !

פרק ה

43. **על מי נאמר שהיה: "איש גדול לפני אֲדָנָיו
 וְנִשָּׂא פָּנִים" ?**
 על נעמן שר צבאו של מלך ארם, כי על ידו נתן ה'
 תשובה לארם.
 44. **מי יעץ לאשת נעמן, ללכת לנביא
 שבשומרון, שירפא את בעלה מצרעתו ?**
 נערה קטנה, ששבו גדודי ארם מבני ישראל, ושימשה
 לפני אשת נעמן.
 45. **למי שלח מלך ארם "ספר" (איגרת), וכיצד
 הגיב מלך ישראל, כשקרא את האיגרת ?**
 מלך ארם שלח איגרת ליהורם בן אחאב מלך ישראל,
 ובא הורה ליהורם לרפא את נעמן מצרעתו. מלך
 ישראל, הבין מהדברים, שמלך ארם מחפש תירוץ
 להלחם בו, (שהרי ברור שאין בידו לרפא צרעת) וקרא את
 בגדיו.
 46. **מי אמר למי: "יבא נא אלי, וידע פי יש
 נביא בְּיִשְׂרָאֵל" ?**
 אלישע שלח דברים אלו למלך ישראל.
 47. **כיצד חשב נעמן, שאלישע ירפא אותו, ומה
 הורה לו אלישע לעשות (ע"י השליח) ?**
 נעמן חשב, שאלישע יצא לקראתו, ויקרא בשם ה'
 אלוקיו, וכך יתרפא מצרעתו. להפתעתו, אלישע אפילו
 לא יצא מביתו, אלא שלח אליו שליח לפתח הבית
 להודיע לנעמן, לטבול 7 פעמים במי הירדן וכך יתרפא!
 נעמן

25. **מדוע בקש אלישע שינגנו לפניו, לפני
 שענה להם, ומה ניבא בתשובתו ?**
 אחר שכעס ונוץ ביהורם, בקש שינגנו לפניו, כדי שיסור
 כעסו, ותוכל לשרות עליו נבואה. ניבא: 1. שהנחל
 יתמלא מים (ולא ע"י רוח וגשם !!) 2. ינצחו את מואב !
 26. **מתי וכיצד התקיימה נבואתו של אלישע ?**
קיום נבואתו הראשונה: "כעלות המנחה" - בבוקר,
 בזמן שמעלים את מנחת הנסכים (יחד עם תמיד של שחר),
 בא שטף מים מאדום אל הנחל, ומילא את הנחל מים.
קיום נבואתו השניה: מואב, שעמדו על גבול ארצם
 להלחם עם יהורם ויהושפט, ראו את מי הנחל -
 אדומים כמו דם, וחשבו שישראל ויהודה הרגו איש
 את רעהו, ונתמלא הנחל בדם⁴. כשפשטו על הנחל כדי
 לקחת את השלל, היכו ישראל את מואב.
 27. **מה עשה מלך מואב, שהביא קצף גדול על
 ישראל ? העלה על החומה לעולה, את בנו.**

פרק ד

28. **מה רצה הנושה לקחת, מהאשה של אחד
 מבני הנביאים שמת ?**
 רצה לקחת את שני בניה לעבדים, במקום החוב שהיה
 לבעלה.
 29. **מה ציוה עליה אלישע ?**
**לשאול כלים רבים משכנותיה, וליצוק מהשמן שהיה
 לה, (אסוד שמן = כלי עם שמן), על כל הפלים. זרם השמן
 נפסק, כשנתמלאו בשמן כל הפלים ששאלה. בכסף
 שקבלה שילמה את החוב, ובנוטר, חיו היא ובניה.
 30. **מי ראה את הנס עם השמן ?**
 היא ובניה. "...וַתִּסְגֹּר הַדְּלָת בְּעַדָּהּ וַבְּעַד בְּנֵיהָ הֵם
 מְגִישִׁים אֵלֶיהָ וְהִיא מוֹצֵקֶת"
 31. **היכן היה מתארח אלישע כשהגיע
 לשוֹנִם ? אצל אשה גדולה (חשובה).**
 32. **מה הכינה האשה השונמית לכבוד
 אלישע ?**
 גְּלִית קִיר קִטְנָה וְנָשִׁים לוֹ שֵׁם: מִטָּה וְשִׁלְחוֹ וְכִסָּא
 וּמְנֹרָה"
 33. **מה ענתה השונמית לאלישע, על רצונו
 לעשות עבורה דבר מה ?** "...וַתֹּאמֶר בְּתוֹךְ עַמִּי
 אֲנִי יֹשֶׁבֶת". אולם אחר גחזי אמר לאלישע שאין לה
 בן, הבטיח לה אלישע: "...כִּעֲת חַיָּה אֶת חִבֵּקֶת בֶּן"
 34. **כיצד מת הנער ?** כשגדל, יצא אל אביו שעמד על
 הקוצרים בשדה. אחר שראשו כאב, שלחו אביו עם
 אחד מהנערים אל אימו. בצהרים מת על בְּרָכִי אימו.
 35. **מי אמר למי: "שלום" ?**
 1. השונמית לבעלה, על שאלתו מדוע ממרת אל איש
 האלוקים. 2. השונמית לגחזי על שאלתו לשלום
 משפחתה.
 36. **מי אמר למי: "לא הקיץ הנער" ?** גחזי רץ לפני
 השונמית ואלישע אל הנער, ושם את מטה אלישע על
 פני הנער. ואמר לאלישע שהנער לא הקיץ.**

⁴ והם לא ראו באותו הנחל מים מעולם, לפיכך היו סבורין שהוא דם. רש"י.

⁵ האשה היתה אשת עובדיה, שלוה בריבית מיהורם בן אחאב, לכלכל את מאה הנביאים שהחביא במערה.

⁶ צקלוננו - קליפת הגרעין.

פרק ו

48. **האם הזדרזו נעמן, לטבול בירדן כדברי אלישע?**
לא! נעמן כעס וליגלג על עצתו של אלישע, ואמר: "הלא טוב אִמְנָה ופִּרְפֵר נְהָרוֹת דְּמִשְׁק (שמות של נהרות בדמשק) מכל מימי יִשְׂרָאֵל, הלא אֶרְחֵץ בָּהֶם וְטָהַרְתִּי?! לבסוף, שכנעו אותו עבדיו, לעשות דבר קטן זה, שאמר אלישע.
49. **מה קרא לעורו של נעמן, אחר שטבל בירדן כדברי אלישע?**
"וַיֵּשֶׁב בְּשָׂרוֹ כְּבֶשֶׂר נַעַר קֶטָן וְיִטְהַר"
50. **מתי ראה נעמן את אלישע לראשונה?**
כששב אליו מהירדן בריא. (כי כשבא נעמן אל אלישע בתחילה, שלח אליו אלישע שליח אל פתח ביתו).
51. **מה למד נעמן מרפואתו המופלאה?**
"הִנֵּה נָא יְדַעְתִּי כִּי אֵין אֱלֹהִים בְּכָל הָאָרֶץ כִּי אִם בְּיִשְׂרָאֵל"
52. **מה בקש נעמן מאלישע?**
1. הפציר באלישע שיקח מידו מתנה. אלישע סרב.
2. לקחת אדמה מא"י לעשות בארצו מזבח - לזבוח לה'.
3. שיתפלל אלישע לה, שישלח לו: "בבוא אֲדָנִי (מלך ארם) בית רמון (בית העיי) להשתחוות שָׁמָּה וְהוּא נִשְׁעָן עַל יָדָיו וְהִשְׁתַּחֲוִיתִי (שבעל פְּרָחִי אִשְׁתַּחֲוִה גַם אֲנִי עִימוֹ)
53. **מדוע רדף גחזי אחר נעמן, ומה אמר לו?**
רצה לקבל מנעמן מתנה מרכושו הרב. אמר לנעמן, שאלישע בקש, שיתן כיכר כסף ושתי חליפות בגדים לשני נערים מבני הנביאים, שהגיעו אל אלישע מהר אפרים.
54. **הסבר: "וַיִּצַר כְּפָרִים כְּסֶף בְּשָׁנֵי חֲרֻטִּים, ושתי חליפות?"**
נעמן קשר (וּצַר) שני כיכרות כסף, בתוך שני כיסים (חריטים), ושתי חליפות בגדים.
55. **היכן החביא גחזי, את מתנות נעמן?**
בבית שבאופל (אופל - מקום מסתור)
56. **מי אמר למי: "לא הִלַּךְ עַבְדְּךָ אֶנְהָ וְאֶנְהָ?"**
גחזי השיב לשאלת אלישע: "מאין גחזי?", מהיכן באת?!! שלא הלך כלל!!
57. **כיצד הוכיח אלישע את גחזי?**
"וַיֹּאמֶר אֵלָיו לֹא לָבִי הִלַּךְ" - וכי חושב אתה, שלא הלך ליבי ומחשבתי אתך, ויודע אני מה שעשית?!! ... הַעֵת לְקַחַת אֶת הַכֶּסֶף וְלְקַחַת בְּגָדִים וְזֵיתִים וְכַרְמִים וְצֹאן וּבָקָר וְעַבְדִּים וְשִׁפְחוֹת* - וכי אחר שהתרפא נעמן בנס מופלא, ראוי להנות ולקחת ממנו מתנות?!!
58. **מה ניבא אלישע על גחזי, ומתי התקיימה נבואתו?**
"וַיִּצְרַעַת נַעְמָן תַּדְבֵּק בְּךָ וּבְזֶרְעֶךָ לְעוֹלָם".
נבואתו התקיימה מיד! "וַיִּצַּא מִלְּפָנָיו מִצְרָע כְּשֶׁלֶג"
59. **כמה כיכרות כסף, זהב וחליפות בגדים, נשארו לנעמן, כששב לארצו?**
8 כיכרות כסף, ו- 6000 דינרי זהב, ו- 8 חליפות בגדים (כי כשיצא מארצו לקח: "עֶשֶׂר כְּפָרִי כֶסֶף וְשֵׁשֶׁת אֶלְפִים זָהָב וְעֶשֶׂר חֲלִיפוֹת בְּגָדִים")
60. **מדוע הלכו בני הנביאים, לכרות מן הירדן קורות עץ?**
הלכו לכרות עצים, להרחיב את מקום בית המדרש.
61. **"וַיֹּאמֶר, אֶהְיֶה אֲדָנִי וְהוּא שְׂאוֹל", מי שאול?**
הגרזן ששאל התלמיד, נפל למי הירדן, ולא היה לו כסף לשלם תמורתו.
62. **כיצד צף הגרזן?**
אחר שאלישע, חתך חתיכת עץ, והשליך אותה למקום שבו שקע הגרזן - עלה הגרזן וצף על פני המים.
63. **על מי נאמר: "...וְנִשְׁמַר שָׁם לֹא אַחַת וְלֹא שְׂתִים", וכיצד ידע להישמר?**
על יהורם בן אחאב, שנשמר מהמארבים, שארבו לו חיילי מלך ארם, על פי אזהרתו של אלישע איש האלוקים.
64. **כיצד הסביר מלך ארם, את כשלון המארבים?**
"הֲלוֹא תִּגִּידוּ לִי מִי מִשְׁלָנוּ אֵל מֶלֶךְ יִשְׂרָאֵל" - שיש ביניהם מרגל.
65. **"וַיִּשְׁלַח שָׁמָּה סוֹסִים וְרָכָב וְחֵיל כְּבֹד, וַיָּבֹאוּ לִילָה וַיִּקְפוּ עַל הָעִיר", איזו עיר, ומדוע?**
גדודי מלך ארם, הקיפו את העיר דותן, לתפוס את אלישע ולהביאו אל מלך ארם.
66. **אלישע אומר לנערו: "אל תִּירָא", מדוע?**
"כִּי רַבִּים אֲשֶׁר אֲתֵנוּ מֵאֲשֶׁר אוֹתָם... וַיִּפְקַח ה' אֶת עֵינָי הַנֶּעֱרָ וַיִּירָא וְהִנֵּה הָהָר מְלֵא סוֹסִים וְרָכָב אֲשֶׁר סָבִיבֹת אֵלָיִשָׁע".
67. **כיצד הוליד אלישע את גדודי ארם - לשומרון?**
ה' היכה אותם בסנורים כתפילתו של אלישע. אלישע יוצא אליהם, חוץ לדותן, ומוליד אותם לשומרון.
68. **מתי נפקחו עיניהם של גדודי ארם?**
כשהגיעו לשומרון
69. **מדוע לא נתן אלישע למלך ישראל, להכות את גדודי ארם, שהיו אויביו?**
"וַיֹּאמֶר לֹא תִפֹּה. הָאֲשֶׁר לִשְׁבִית בְּחֶרֶב וְבִקְשָׁתְךָ אֶתָּה מִפֶּה! שִׁים לָחֶם וְנִמִּים לַפְּנִיָּהֶם וַיֵּאכְלוּ וַיִּשְׁתּוּ וַיִּלְכוּ אֶל אֲדֹנֵיהֶם".
70. **האם עשה יהורם בן אחאב כדבר אלישע?**
כן.
71. **מה גרם לעליית המחירים הגדולה בשומרון?**
1. הרעב. 2. המצור, שצרו מחנה ארם על שומרון. "עַד הָיִיתָ רֹאשׁ חֲמוֹר - בְּשָׁמְנִים (שקל) כֶּסֶף, וְרִבְעֵי הַקֶּבֶץ דְּבִיּוֹנִים* - בְּחֲמִשָּׁה (שקל) כֶּסֶף".
72. **מה ספרה האשה למלך יהורם?**
"וַיֹּאמֶר: הָאִשָּׁה הַזֹּאת אֲמָרָה אֵלַי תִּנֵּי אֶת בְּנֶךָ וְנֹאכְלָנוּ הַיּוֹם, וְאֶת בְּנֵי נֹאכַל מִחוּר: וְנִבְשַׁל אֶת בְּנֵי וְנֹאכְלָהוּ, וְאֹמַר אֵלַיָּה בַיּוֹם הַהוּא: תִּנֵּי אֶת בְּנֶךָ וְנֹאכְלָנוּ, וְתִחַבֵּא אֶת בְּנָה".

⁹ דְּבִיּוֹנִים - צואת יונים. (מה שבזפק היוונים). שהיוונים היו יוצאים ואוכלים התבואה ונכנסים לעיר, והיו אנשי העיר לוקחים מה שבזפק היוונים ואוכלים, כי מפני המצור היה הרעב (אבי הרד"ק).

⁷ משא צמד פרדים. (כמות שנושאים שני פרדים)
⁸ וחשבתא בלבד, למקני זיתין וכרמין ועאן ותורין ועבדין ואמהן. (תי"י)

84. אחר שבזזו העם את הביזה הגדולה, כמה עלו סָאָה סֶלֶת, וְסָאָתִים שְׁעָרִים ?
 "וַיְהִי סָאָה סֶלֶת - בְּשָׂקָל, וְסָאָתִים שְׁעָרִים - בְּשָׂקָל, כְּדָבָר הַזֶּה"
 85. על מי נאמר: "וַיְהִי לוֹ כֶּן, וַיִּרְמְסוּ אֹתוֹ הָעַם בְּשִׁעָר וַיָּמָתוּ"? על שלישו של המלך שליגלג על נבואתו המופלאה של אלישע. ויהי לו כן - כפי שניבא עליו אלישע: "הַנֶּךְ רָאָה בְּעֵינָיִךְ וּמָשָׂם לֹא תֹאכְלֵהוּ"

פרק ח

86. על מי ציזה אלישע: "וְגוֹרֵי בְּאֶשֶׁר תְּגוֹרֵי", ומדוע?
 אלישע ציזה על האשה, שהחיה את בנה, (האשה השונמית; לעיל פרק ד'), לגלות ממקומה, מפני גזירת הרעב שתהיה בארץ שבע שנים¹⁰.
 87. להיכן גלתה האשה, ומה גילתה כששבה?
 גלתה לארץ פלישתים. כששבה, גילתה שזרים מחזיקים בביתה ובשדה.

88. מתי בדיוק, הגיעה האשה לצעוק אל המלך, על דבר הבית והשדה שנגזל ממנה?

כשגחזי נער אלישע, סיפר למלך על אלישע שהחיה את בנה של האשה. וכששמע המלך גם מהאשה, את דבר הפלא שעשה אלישע, מינה שר אחד שילך עם האשה, וישיב לה את ביתה, את השדה וכל התבואות שיצאו ממנו בהעדרה.

89. להיכן הלך אלישע, ומי בא לקראתו?
 הלך לדמשק. וחזאל יצא לקראתו, בשליחות בן הדד מלך ארם, לשאול את אלישע האם יחיה בן הדד ממחלתו.

90. מה הביא חזאל לאלישע?

1. וַיִּקַּח מִנְחָה בְּיָדוֹ 2. וְכָל טוֹב דְּמָשֶׁק מִשָּׂא אַרְבָּעִים קָמָל.

91. מה השיב אלישע לחזאל? שיאמר לבן הדד - שיחיה (כדי לנחמו), אך באמת מות ימות¹¹.

92. מדוע בכה אלישע? "וַיֹּאמֶר כִּי יָדַעְתִּי אֵת אֲשֶׁר תַּעֲשֶׂה לְבְנֵי יִשְׂרָאֵל כִּי הִנֵּה מִבְּצִרְיָהֶם תִּשְׁלַח בְּאֵשׁ, וּבְחַרְיָהֶם בְּחָרֵב תַּהַרְגֵם, וְעַלְלֵיהֶם תִּרְטָטֵשׁ, וְהָרְתִּיהֶם תִּבְקָעֵם"
 תעשה לבני ישראל רעה, מבצריהם תשלח באש, ובחריהם בחרב תהרג, ועלליהם תרטטש, והרתיהם תבקעם

93. מי אמר למי: "כִּי מָה עֹבְדֶךָ הַפֶּלֶב כִּי יַעֲשֶׂה הַדְּבָר הַגָּדוֹל הַזֶּה"? חזאל לאלישע.

94. איזה מלך, המליך את בנו - בחייו?

95. בן כמה היה יהורם במלכו וכמה שנים מלך? בן 32, ומלך 8 שנים.

96. את מי נשא יהורם בן יהושפט לאשה? את בתו של אחאב¹².

73. מה עשה המלך, אחר ששמע את דבריה הנוראים?

1. וַיִּקְרַע אֶת בְּגָדָיו 2. "...וַהֲנִה הַשֶּׁקַּע עַל בְּשָׂרוֹ מִבַּיִת".
 3. וַיֹּאמֶר כֹּה יַעֲשֶׂה לִּי אֱלֹהִים וְכֹה יוֹסֵף אִם יַעֲמֵד רֹאשׁ אֱלִישֶׁע בֶּן שַׁפְט עָלָיו הַיּוֹם".

74. "וַהֲנִה הַשֶּׁקַּע עַל בְּשָׂרוֹ מִבַּיִת", כיצד ראו העם את שקו של המלך?

מבעד לבגדיו הקרועים ראו את שקו, שלבש על בשרו מתחת לבגדיו.

75. "וַיֹּאמֶר כֹּה יַעֲשֶׂה לִּי אֱלֹקִים וְכֹה יוֹסֵף, אִם יַעֲמֵד רֹאשׁ אֱלִישֶׁע בֶּן שַׁפְט עָלָיו הַיּוֹם", מדוע בקש יהורם להרוג את אלישע?

מפני שבידו לבקש רחמים על הרעב, ואינו מבקש.

76. מי הוא: "בן המרצח", ומי קרא לו כך?
 אלישע אמר לזקנים היושבים לפניו בביתו, שיהורם, שהוא בנו של המרצח (אחאב), שלח שליח לרצחו.

פרק ז

77. מי אמר למי: "כָּעֵת מָחָר - סָאָה סֶלֶת - בְּשָׂקָל, וְסָאָתִים שְׁעָרִים - בְּשָׂקָל, בְּשִׁעָר שְׁמֵרוֹן"?
 אלישע, למלך ישראל ולזקנים שישבו לפניו.

78. מי פקפק בנבואת אלישע, ומה יהיה ענשו?
 השליש, שהמלך היה נשען עליו, ששמע הנבואה מפי אלישע, פקפק באמתת נבואת אלישע, וענשו יהיה, שיראה את כל השפע, אך לא יאכל ממנו.

79. מדוע 4 המצורעים שישבו בשער העיר, ירדו אל מחנה ארם?
 אמרו שאין להם מה להפסיד, שהלא בעיר ודאי נמות ברעב, ואנשי ארם אולי יתנו לנו אוכל - ונחיה.

80. מה מצאו 4 המצורעים במחנה ארם, ומדוע הלכו לאמר הדבר למלך ישראל?
 מצאו את המחנה שומם. אחר שאכלו ושתו ובזזו שני אהלים, הבינו שאם יתגלה בבוקר, שלא בשרו על הטובה, ובזזו הכל רק לעצמם, יענשו ע"י המלך. לכן הלכו ובשרו הדבר לבית המלך.

81. מדוע באמת, ברחו אנשי ארם מהמחנה?
 "וַהֲנִי, הַשְּׂמִיעַ אֶת מִנְחָה אֲרָם קוֹל רָכָב קוֹל סוּס קוֹל חֵיל גָּדוֹל, וַיֹּאמְרוּ אִישׁ אֶל אַחֵיו, הִנֵּה שִׁכְר עָלִינוּ מִלֶּךְ יִשְׂרָאֵל אֶת מַלְכֵי הַחַתִּים וְאֶת מַלְכֵי מִצְרַיִם לְבֹא עָלֵינוּ".

82. מה חשב יהורם בתחילה על הבשורה?
 שאנשי ארם יצאו מהמחנה, כדי לפתות את ישראל לבוא על השלל, וכשיבואו ישראל - יצאו מהמארב ויהרגו בהם.

83. כמה רוכבים שלחו, לבדוק את דבר הבשורה על מחנה ארם, ומה מצאו?
 שני רוכבים, על שני סוסים. מצאו את הדרך ממחנה ארם ועד הירדן, מלאה בבגדים וכלים שהשליכו מחנה ארם במנוסתם.

¹⁰ הוא הרעב אשר היה בימי יואל בן פתואל. (רש"י). ובדברי רז"ל: אותו שבע שנים, אכלו שנה ראשונה - מה שבבתים, שניה - מה שבשדות, שלישית - בשר בהמה טהורה, רביעית - בשר בהמה טמאה, חמשית - בשר שקצים ורמשים, ששית - בשר בניהם ובנותיהם, שביעית - בשר זרועותיהם. לקיים מה שנאמר איש בשר זרועו יאכלו. (רד"ק).

¹¹ וי"א: מן החולי - יחיה, אבל הראני ה' כי ימיתוהו.

¹² ובפסי' כו' נאמר על אחזיה בנו: "...וְנָשָׂם אִמּוֹ עֲתָלְיָהוּ בַת עֲמֵרִי מֶלֶךְ יִשְׂרָאֵל".

109. **היכן היו יהודים בן אחאב מלך ישראל, ואחזיה בן יהורם מלך יהודה?**
 ביזרעאל. יהורם בן אחאב, ישב שם להתרפא מהמכה שהיכו אותו ארם - ברמות גלעד. אחזיה בן יהורם, הלך לבקר את מלך ישראל.
110. **מי אמר למי: "ויאמר, שפעת אני ראה"?**
 הצופה על המגדל ביזרעאל, אמר ליהורם מלך ישראל שרואה קבוצה גדולה של אנשים מתקרבים לעיר. (שפעת - מלשון שפע וריבוי).
111. **כמה רוכבים שלח יהורם, לבדוק האם פני הבאים לשלום, ומה אמר יהוא לרוכבים אלו?**
 פעמיים שלח יהורם רוכבים. בשני הפעמים השיב להם יהוא: "מה לך ולשלום, סב אל אֶחְכִּי... אל תשוב אל המלך והצטרף אלי. וכך אמנם עשו הרוכבים.
112. **כיצד ידע יהורם, שהבאים הם יהוא ואנשיו?**
 "והמנהג כמנהג יהוא בן נמשי, כי בשגֶעוֹן¹⁵ ינהג.
113. **היכן נפגשו שתי הקבוצות? (יהוא, יהורם מלך ישראל ואחזיה מלך יהודה)?**
 בחלקת נבות היזרעאלי!
114. **מה השיב יהוא לשאלת יהורם: "השלום יהוא"?**
 "מה השלום, עד זנוגי איזבל אמך וכשפיה הרבים", איזה שלום ראוי לך ולאמך על זנוניה וכשפיה.
115. **כיצד מת יהורם מלך ישראל?**
 במנוסתו של יהורם, ירה עליו יהוא חץ - והרגו!
116. **מי אמר למי: "מַרְמָה אַחְזִיָּה"?**
 כשניסה יהורם מלך ישראל להמלט מיהוא, צעק לאחזיה מלך יהודה להזהירו מפני יהוא.
117. **למי אמר יהוא להשליך את יהורם בחלקת השדה של נבות, ומדוע?**
 לבדק - שֶׁלְשׁוֹ (שר שלח). לקיים את דבר ה', על אחאב ואיזבל, שרצחו את נבות היזרעאלי וגזלו את שדהו. "וַיִּשְׁלַמְתִּי לְךָ (לאחאב) בְּחֻלְקָה הַזֹּאת נָאִם ה'..."
118. **היכן היכו אנשי יהוא, את אחזיה מלך יהודה?**
 במרכבתו, כשהגיע במנוסתו למעלה גור שליד יבלעם. גם אחר פציעתו נמלט עד מגידו ושם מת.
119. **היכן נקבר אחזיה מלך יהודה?**
 בקברות אבותיו בעיר דוד.
120. **כיצד התכוננה איזבל לבואו של יהוא?**
 1. נְתַשֵּׁם בַּפֶּה עֵינֶיהָ. 2. נְתִיטֵב אֶת רֵאשָׁהּ.
121. **מי אמר למי: "הַשְּׁלוֹם זְמִירֵי הַרְג אֲדֹנָיו"?**
 כשעבר יהוא בשער העיר יזרעאל, קראה אליו איזבל מהחלון, האם ירצה להיות עימה בשלום.
122. **מי אמר למי: "מי אתי מי"?**
 יהוא לאנשי איזבל שעל החומה. שניים שלושה מהשרים באו לעזרתו, והפילו כמזוותו את איזבל מהחומה. מדמה ניתז אל קיר החומה, ויהוא רמס את איזבל ברגלי סוסו.

97. **"ולא אבה ה' להשחית את יהודה", מדוע? "למען דוד עבדו פאשר אמר לו לתת לו ניר ולקבניו כל הימים"**
 על אדום. (שמימי דוד עד ימי יהושפט, היו מלכי יהודה ממניס מטעמם נציבים על אדום, והנציב היה מלכם: "וימלך אין באדום, נצב מלך", מלכים אי כבי מחי. אמנם כעת, בימי יהורם בן יהושפט, מפני שהלך בדרך רעה, מרדו בו אדום, ויצאו מתחת יד מלכי יהודה).
98. **על מי נאמר: "וימליכו עליהם מלך"?**
 על אדום. (שמימי דוד עד ימי יהושפט, היו מלכי יהודה ממניס מטעמם נציבים על אדום, והנציב היה מלכם: "וימלך אין באדום, נצב מלך", מלכים אי כבי מחי. אמנם כעת, בימי יהורם בן יהושפט, מפני שהלך בדרך רעה, מרדו בו אדום, ויצאו מתחת יד מלכי יהודה).
99. **במי יצא להלחם יהורם בן יהושפט, ומי פשע בו, מלבד אדום?**
 יצא בלילה להכות באדום הסמוכים אליו, ומיד נס חזרה למקומו. (שפחד מלהלחם עימם). נוסף על אדום פשעו ומרדו ביהורם מלך יהודה גם יושבי לבנה.
100. **מי מלך אחר יהורם מלך יהודה, וכמה שנים מלך?**
 אחזיהו בנו. מלך בגיל 22, במשך שנה אחת.
101. **כיצד היתה הנהגתם של יהורם בן יהושפט ובנו אחזיה?**
 הלכו בדרך בית אחאב מלך ישראל.
102. **מי נלחם עם חזאל מלך ארם ברמות גלעד, ומי ניצח?**
 יהורם בן אחאב מלך ישראל יצא יחד עם אחזיה בן יהורם מלך יהודה, להלחם עם חזאל מלך ארם. "ויפני אַרְמִים אֶת יוֹרָם (מלך ישראל)"
103. **מי בא לבקר את יהורם מלך ישראל החולה?**
 אחזיה בן יהורם מלך יהודה ירד לבקרו ביזרעאל.

פרק ט

104. **כיצד הורה אלישע לאחד מבני הנביאים, למשווח את יהוא למלך על ישראל?**
 צויה עליו ללכת לרמות גלעד, ולהביא את יהוא חדר בתוך חדר, ושם ימשח אותו ויאמר בשם ה', שהוא נמשך למלך, ומיד יצא ויברח.
105. **מה ניבא הנביא (אחד מבני הנביאים) ליהוא, פֶּשֶׁמֶשְׁחוֹ לְמֶלֶךְ?**
 1. וְהִכִּיתָה אֶת בֵּית אַחְאָב אֲדֹנֶיךָ. וְאַבְדָּ כָּל בֵּית אַחְאָב.
 2. וְאֶת אִיזָבֵל יֹאכְלוּ הַכְּלָבִים בְּחֻלְקַת יִזְרְעָל וְאִין קִבְרָהּ.
106. **כיצד כינו השרים, חבריו של יהוא את הנביא?**
 המשוגע¹⁴.
107. **מה עשו השרים, אחר שגילה להם יהוא את נבואתו של הנביא?**
 1. הושיבו את יהוא על בגדיהם, (ששמו על "גרם המעלות" - על המדרגות עצמם; שמושבו יהיה גבוה מכולם)
 2. תקעו בשופר וקראו: "מֶלֶךְ יְהוּא"
108. **כיצד מנע יהוא, שיהורם בן אחאב ידע על הקשר שקושר נגדו?**

¹³ ניר - מלכות וממשלה.

¹⁴ היה קוראים לנביא משוגע, לפי שפעמים בעת הנבואה, היה מנהגם כמו המשוגע ושיצא מדעתו, כמו שאמר ויפשט גם הוא בגדיו, לפי שיש להם בטול ההרגשות והכחות הנפשיות, ובני ישראל הרעים שהיה דעתם ולבם אחר הבעל היו קוראים לנביא ה' משוגע דרך בזיון. (רד"ק)

¹⁵ שהלא תקעו בשופר והכריזו: "מֶלֶךְ יְהוּא".
¹⁶ שהנהגתו בשגונו, מבלי סדר וישוב הדעת.

136. מה עשה יהוא, למצבות בית הבעל ולבית הבעל?

את מצבות בית הבעל - שרפו. את בית הבעל - נתצו, ושמו למוצאות (מקום להתפנות, על מנת להרבות בזיון לעיניו)

137. "וישמד יהוא את הבעל מישראל", מה השכר שקבל יהוא על כך?

"ויהאמר ה' אל יהוא"¹⁸, שבני רביעים ישבו על כסא המלוכה אחריו (יהואחז, יהואש, ירבעם וזכריה, וכנגד בית אחאב שהכרית ושמלכו ארבעה דורות: עמרי, ואחאב, ואחזיה, ויהורם).

138. במה חטא יהוא?

רק חטאי ירבעם בן נבט... לא סר יהוא מאחריהם עגלי הזהב... ויהוא לא שמר ללכת בתורת ה' אלהי ישראל בכל לבבו לא סר מעל חטאות ירבעם אשר החטיא את ישראל

139. מי היכה בישראל בימי יהוא, והיכן?

חזאל מלך ארם, היכה והכרית בישראל בכל הגבולות¹⁹.

140. כמה שנים מלך יהוא, ומי מלך אחריו?

28 שנים מלך ואחריו מלך יהואחז בנו.

פרק יא

עתליה אם אחזיהו, הורגת את כל זרע הממלכה כדי לחזק את מלכותה. יואש בנו הקטן של אחזיהו, ניצל ומסתתר 6 שנים, שבהם מולכת עתליה. בהנהגתו של יהוידע הכהן ממליכים את יואש למלך והורגים את עתליה.

141. "ועתליה אם אחזיהו ראתה פי מת בנה, ותקם ותאבד את כל זרע הממלכה". מדוע?

שלא ישאר מי שימלוך מלבדה.

142. מי נשאר בכל זאת מזרע המלוכה, וכיצד ניצל?

יואש בן אחזיהו. יהושבע בת המלך יורם (אחות אחזיהו) לקחה אותו ואת מנקתו, והסתירה אותם בחדר המטות (שבבית המקדש).

143. כמה זמן מלכה עתליה?

שש שנים.

144. את מי לקח יהוידע, שיעזרו לו להמליך את יואש בן אחזיהו במקום עתליה?

שרי המאות²⁰, לפרי (לשרים) ולרצים.

123. מדוע ציוה יהוא לקבור את איזבל הארורה?

כי בת מלך היא. (בת אהבעל מלך צידנים; מלכים א' טו)

124. מה מצאו מנבלתה של איזבל? גולגולת, רגליים וכפות ידיים. כמו שניבא אליהו: "בחלק יזרעאל יאכלו הקלבים את בשר איזבל... והיתה נבלת איזבל כדמן על פני השדה בחלק יזרעאל"

125. מה כתב יהוא, בספר ששלח לשרי יזרעאל ולאומנים של 70 בני אחאב? שימנו את אחד מבניו של אחאב עליהם - למלך, ויצאו להלחם עמו.

126. מדוע פחדו ("מאוד מאוד") שרי יזרעאל מיהוא, ומה השיבו לו?

"ויאמרו הנה שני המלכים (יהורם ואחזיה) לא עמדו לפניו ואיך נעמד אנחנו". הודיעו לו שהם מקבלים את מלכותו, והרי הם עבדיו.

127. היכן היו גרים 70 בני אחאב?

אצל גדולי וחשובי העיר שומרון.

128. כיצד הוכיחו השרים, את נאמנותם ליהוא?

שלחו לו בתוך דודים, 70 ראשים של בני אחאב - ליזרעאל, ע"פ דרישתו.

129. מה עשה יהוא בבית עקד הרעים?

בדרכו לשומרון, עבר במקום שבו עוקדים (קושרים) הרועים את הצאן, על מנת לגזוז את הצמר. בבית עקד הרועים מצא ושחט בתוך הבור את 42 אחי אחזיהו¹⁷ (הכוונה לבני אחי אחזיהו, שהלא אחיו של אחזיהו-מתו כבר).

130. מי אמר למי: "יש ויש"?

יהונדב בן רכב ענה לשאלתו של יהוא, האם ליבו ישר עימו, ללכת עימו בשלום ובאהבה.

131. היכן השמיד יהוא את השארית לבית אחאב? בשומרון.

132. מדוע אמר יהוא לעם בשומרון: "...אחאב עבד את הבעל מעט, יהוא יעבדנו הרבה"? אמר להם כך במרמה ("ויהוא עשה בעקבה"), כדי שיתנו בו אמון ויתקבצו כל עובדי הבעל, וכך יוכל להשמיד את כולם יחד.

133. את מי קיבץ יהוא לבית הבעל, ולשם מה?

את כל עובדי וכהני הבעל שבשומרון ושבכל ישראל, לבית הבעל, בכייכול בשביל לזבוח לבעל זבח גדול. בכדי שאיש לא יעדר, הודיע יהוא: "...כל אשר יפקד לא יחיה..."

134. כיצד ידע יהוא בודאות, שכל הנאספים - עובדי הבעל הם, ומתי ציוה להרגם?

1. הלביש את כל הנאספים בבגדים זהים. 2. בקש מהם לבדוק פן יש מישהו מעבדי ה'. 3. המתין עד שהעלו את העולה לבעל, ורק אז ציוה להרגם.

135. כמה שומרים שם מחוץ לבית, ומה הזהיר אותם?

80 שומרים. "ויאמר האיש אשר קלט... נפשו תחת נפשו".

¹⁸ עיני נביא, ובסדר עולם מי אמר לו יונה בן אמת. (רד"ק)

¹⁹ "מן היצדן מזרח השמש, את כל ארץ הגלעד הגדי והראובני והמנשי מערער אשר על נחל ארנון והגלעד והבשוני, פסי לגי.

²⁰ שרי המאות של הכהנים והלוים, וכן את הכרי והרצים.

¹⁷ גם אחזיהו נחשב כבית אחאב, שהלא יהורם אביו, התחתן עם בית אחאב. (עיני פרק ח').

פרק יב

153. מה הוא "כסף הקדשים", ומי יקבל אותו?
 כסף המקודש באחד משלושה דרכים: 1. כסף עובר²⁶ - מחצית השקל שנותן כל איש מישראל בכל שנה.
 2. איש כסף נפשות ערפו - כסף שנותן מי שנודר "ערכו" של אדם (ע"פ המפורש בפר' בחוקותי בפרק כז').
 3. כל כסף אשר יעלה על לב איש להביא בית ה' - כספי נדבה שינדבו ישראל. כל הכספים האלו יקבלו הכהנים לעצמם, ועליהם יהיה מוטל לתקן כל הדרוש תיקון בבדק הבית.
 154. מדוע ביטל יואש הסדר זה, וכיצד תוקן הדבר?
 בשנת 23 ליואש, לא חזקו הכהנים את בדק הבית כפי שהיו צריכים לעשות, וביטל הסדר זה. מאז, כל כסף קדשים שהיו הכהנים מקבלים מישראל, שמו מיד בארון (תיבה מיוחדת) שהיה מִמִּין למזבח בעזרה. כשהיה מתמלא הארון, היו סֹפְר הַמֶּלֶךְ וְהַכֹּהֵן הַגָּדוֹל סופרים הכסף, ונותנים לעושי המלאכה שבמקדש, לחזק את הנדרש בבדק הבית.
 155. מה לא עשו בכסף שבארון, ומדוע?
 כלים לבית ה'.²⁷ ("ספות כסף מְזַמְרוֹת מְזַמְרוֹת חֲצֵצְרוֹת...")
 156. איזה כסף, כן קבלו הכהנים?
 "כֶּסֶף אֲשֶׁם וְכֶסֶף חֲטָאוֹת לֹא יוּבָא בֵּית ה' - לַכֹּהֲנִים יִהְיוּ", ישראל שהקדיש כסף, לקנות ממנו אשם או חטאת, ונותר מכסף זה אחר שקנה בהמתו - ינתן לכהנים. הכהנים יקנו בכסף זה עולות, ויקבלו מהקרבת העור.
 157. מה שלח יואש לחזאל מלך ארם, ומדוע?
 אחר שלכד חזאל את גת²⁸, עלה לכבוש את ירושלים. יואש שלח לחזאל את כל הכסף והזהב שנמצא באוצרות בית ה', ויעל (הסתלק חזאל) מעל ירושלים.
 158. מי הרג את יואש, ומי מלך אחריו?
 יוזכר בן שִׁמְעֵת וַיְהוּדָד בֶּן שִׁמְרֵי עֲבָדָיו, קשרו עליו קשר (מרדה), הרגוהו וקברו אותו בעיר דוד. אחריו מלך אמציה בנו.

פרק יג

- אחר תחינותיו של יהואחז מלך ישראל על הלחץ שלוחצים אותם ארם, שמע ה' לתפילתו ויואש בנו מושיע את ישראל מיד ארם כנבואתו של אלישע.
 159. "וַיִּתֵּן ה' לַיִשְׂרָאֵל מוֹשִׁיעַ וַיִּצְאוּ מִתַּחַת יַד אֲרָם...". מי הוא המושיע ומדוע הצליח במלחמותיו עם חזאל ובן הדד מלכי ארם?
 המושיע הוא יואש בנו של יהואחז, והצליח מפני: "וַיַּחַל יְהוָה אֶת פְּנֵי ה' וַיִּשְׁמַע אֱלֹהֵי ה', כִּי רָאָה אֶת לַחַץ יִשְׂרָאֵל כִּי לַחַץ אֲתָם מֶלֶךְ אֲרָם", "וַיִּחַן ה' אֲתָם וַיִּרְחַמֵם וַיִּפֶן אֱלֹהֵים לַמַּעַן בְּרִיתוֹ אֶת אַבְרָהָם יִצְחָק וַיַּעֲקֹב וְלֹא אָבָה הַשְׁחִיתָם וְלֹא הִשְׁלִיכֶם מֵעַל פְּנֵי עַד עֲתָה" (פסי כג').

145. את מי חילק יהוידע לשלושה חלקים, ומה היה תפקיד כל שלישי?
 את המשמר הנכנס²¹ חילק לשלושה: שלישי - היו ממונים לשמור על בית המלך²² (שלא יִהְיֶה יוֹאֵשׁ בִּזְמַן המלכות). שלישי - שומרים בשער "סור" (אחד משערי העזרה). ושלישי - ישמרו אחר שער הרצים (אחד משערי העזרה). סה"כ: שני שלישים מהמשמר הנכנס שומרים על השערים בדרך מבית המלך למקדש²³, ושלישי הראשון מהמשמר הנכנס, שומר על בית המלך פנימה. יהוידע נתן לשרי המאות חניות ושליטים (מגינים) שהיו של דוד המלך, וציווה על השומרים שכל זר שיקרב אל הדרך לבית המלך - יומת.
 146. "וַיִּוצֵא אֶת בֶּן הַמֶּלֶךְ...". מהיכן הוציאו יהוידע, ומה שם עליו?
 ממקום מחבואו במקדש, ושם עליו אֶת הַנֶּזֶר (כתר) וְאֶת הַעֲדוּת (ספר התורה) וַיִּמְלְכוּ אֹתוֹ וַיִּמְשְׁחֻהוּ וַיִּכּוּ כָף וַיֹּאמְרוּ יְחִי הַמֶּלֶךְ"
 147. מה עשתה עתליה, כשראתה את המלך יואש עומד על "העמוד" כמשפט, (על המקום המיוחד בעזרה, ששם נוהג המלך לעמוד), וכל עם הארץ שמח ותקע בהצרות?
 1. קרעה את בגדיה, 2. קראה: "קשר קשר". (מרד מרד)
 148. היכן הרגו את עתליה?
 "וַיִּשְׁמוּ לָהּ יָדַיִם (עשו לה מקום לצאת מבית ה' - מבית לשדרות" - אל תוך שדרות, שורות השומרים שמחוץ למקדש), וַתָּבֹא דָרָךְ מְבֹאָה הַסּוּסִים בֵּית הַמֶּלֶךְ (במקום שמולכים את הסוסים לבית המלך) - וַתּוֹמַת שָׁם"
 149. "וַיִּכְרַת יְהוֹיָדָע אֶת הַבְּרִית...". בין מי למי כרת יהוידע ברית?
 1. בין העם לה'. 2. בין העם למלך.
 150. מה עשו ותיקנו אחר המלכת יואש?
 1. הרסו את בית הבעל. 2. שמו פְּקֻדֹת על בית ה' - ממונים, לשמור כראוי את עבודת המשמרות במקדש

פרק יב

- יואש מתקן את חיזוק בדק הבית במקדש. יואש שולח את אוצרות בית ה' לחזאל מלך ארם, וחזאל עולה מעל ירושלים.
 151. בן כמה היה יואש, כשהסתירה אותו יהושבע מפני עתליהו?
 בששנה הראשונה שנולד. כי בשנה השביעית משהיה בחדר המיטות, הוציא אותו יהוידע, ומלך כשהיה בן שבע שנים.
 152. כמה שנים מלך יואש, והאם היה צדיק?
 40 שנה מלך. כל מעשיו היו בצדקות כפי שלימד אותו יהוידע²⁴. (מלבד שלא הסיר את העם להקטיר בבמות²⁵)

מעשיהם, רגמו במצות יואש. יואש נענש, והוכה ע"י חיל ארם, ומת ע"י עבדיו במיטתו.
²⁵ משבנה הבית, נאסר להקטיר בבמות לעולם (אפילו לה').
²⁶ "כסף עובר", מלשון הכתוב: "כל העובר על הפקודים...". (פר' כי תשא)
²⁷ ובדה"ב כד' יד' נאמר: "ויעשו כלים לבית ה' כלי שרת". וחז"ל הקשו אלה הפסוקים, ותרצו: כשגבו כסף לבדק הבית ונתנו ממנו, עשו מהנתנו כלים, וכשלא נותר - לא עשו כלים. (כתובות קו:)
²⁸ דוד כבש את גת מפלישתים, והיתה בידי מלכי יהודה.

²¹ 24 משמרות הכהנים והלוים, היו מתחלפות כל שבת. את המשמר הנכנס - "באי השבת", חילק לשלושה חלקים.
²² "וּשְׁמֵרְתֶם אֶת מִשְׁמַרְתְּ הַבַּיִת מִסָּח" - שישמרו היטב, מבלי להסחית דעתם מהשמירה.
²³ ואליהם נוספו כל המשמר היוצא ("...כֹּל יִצְאֵי הַשְּׁבֵת וְשָׁמְרוּ אֶת מִשְׁמַרְתְּ בֵּית ה' אֶל הַמֶּלֶךְ"; פסי ז')
²⁴ ובדה"ב פרק כד' נאמר, שאחר מות יהוידע, שמע יואש לעצת שרי יהודה לעבוד ע"ז, ועוד, שאת זכריה בן יהוידע שהוכיחם על

(במלחמה)?

"החוח (מין קוף ; משל לאמציחה) אשר בלבנון שלח אל הארץ אשר בלבנון (משל ליואש מלך ישראל) לאמר תנה את בתך לבני לאשה, ותעבר חית השדה אשר בלבנון ותקמס את החוח...הפכד ושב בביתך ולמה תתגרה בךעה ונפלתה אתה ויהודה עמך".

170. "ולא שמע אמציחהו..." היכן היתה

המלחמה, ומה היו תוצאותיה?

המלחמה היתה בבית שמש, ויהודה נפלו לפני ישראל וברחו. את אמציחה תפסו, עלו לירושלים ופרצו 400 אמה בחומת העיר, לקחו את כל הזהב, הכסף והכלים שבבית ה' ובאוצרות המלך, ואת בני התערובות³¹, ושבו לשומרון.

171. היכן מת אמציחהו, וכיצד?

בזמן ירבעם מלך ישראל, (15 שנה אחר מות יואש מלך ישראל), מרדו בו עבדיו, רדפו אחריו עד לכיש ושם הרגוהו. אחר מותו, נשאו אותו על הסוסים לירושלים ושם נקבר.

172. מי מלך אחר אמציחהו מלך יהודה, ואחר

יואש מלך ישראל?

עזריה (עזיחה) בן אמציחה מלך על יהודה, וירבעם בן יואש מלך על ישראל.

173. איזו עיר כבש ובנה עזריה מלך יהודה?

את אילת³².

174. ירבעם בן יואש עשה רעות ככל אשר עשה

ירבעם בן נבט. מדוע א"כ, עלה בידו

להשיב את הערים מלבוא חמת עד ים

הערבה (ים המלח) לידי ישראל (מיד ארם)??

"כי ראה ה' את עני ישראל - שישאל כנועים ושפלים ביד אויביהם, מרה מאד - ומתחלפים צרותיהם מאוד (מורה - מלשון תמורה) ואפס עצור - ולא נשאר בידם רכוש עצור ושומר בבית, ואפס עזוב - ולא נשאר רכוש העזוב בשדה, ואין עזר לישראל"

175. אלו ערים כבש ירבעם מארם?

את הערים דמשק וחמת, שהיו בידי יהודה (מזמן דוד) השיב ירבעם מארם. "...ואשר השיב את דמשק ואת חמת ליהודה בישראל..."

176. מי מלך אחר ירבעם בן יואש מלך ישראל?

זכריה בנו.

פרק טו

177. עזריה (עזיחה) מלך יהודה, עשה הישר

בעיני ה'. מה לא תיקן עזריה?" רק הפמות לא

קרו עוד העם מזבחים ומקטרים בפמות"

178. מדוע עזריהו ישב בבית החפשיית (ישב לו

בבית אחד לבדו, והיה חפשי מעבודת המלכות), ומי

שפט באותו הזמן את יהודה?

בעבור הצרעת שלקה בה³³, ישב עזריה בבית החופשיית, ויונתם בנו שפט את העם.

160. כיצד היתה הנהגתם של יהואחז ויואש

בנו? שניהם היו רשעים ועבדו לע"ז.

161. מי אמר לאלישע: "אבי אבי רכב ישראל

ופרשיו"?

יואש בן יהואחז בכה לפני אלישע בחוליו האחרון.

162. מה עשה אלישע עם הקשת והחיצים?

בקש מיואש בן יהואחז, להביא קשת וחיצים. אלישע שם ידיו על ידי המלך יואש, וירה חץ בחלון הפונה למזרח, להורות, על השועה שיעשה ה' לישראל מארם באפק (שם מקום).

163. כמה פעמים היכה יהואחז את החצים

(השליך את החיצים עם הקשת לארץ), ומדוע קצף

עליו אלישע? היכה שלוש פעמים. וקצף עליו, לפי

שהיה צריך להכות חמש או שש פעמים, להכות עד

פלה (עד שיכלו את ארם).

164. על מי נאמר: "ויגע האיש בעצמות אלישע

ויחי ויקם על רגליו"?

על האיש שהשליכו ישראל למערה שקבור בה אלישע (מפחד גדודי ארם שבאו לקראתם בזמן הקבורה), ונגע בעצמות אלישע - וקם על רגליו !!

165. על מי נאמר: "...וישםם כעפר לדש"?

על חזאל מלך ארם שהיכה ("דש") את ישראל בזמן יהואחז, עד שבזמן יואש בנו, נשאר בישראל: "...כי אם חמשים פרשים ועשרה רכב ועשרת אלפים רגלי כי אבדם מלך ארם וישםם כעפר לדש"

166. כמה פעמים היכה יואש את בן הדד מלך

ארם? שלוש פעמים. כמספר שהיכה בחיצים לפני

אלישע. ("ויסח את הערים מיד בן הדד בן חזאל אשר לקח מיד יהואחז אביו במלחמה...")

פרק יד

אמציחה מלך יהודה מעניש את המכים את יואש אביו,

אך את בניהם לא המית. הרג באדום 10,000 איש²⁹, ונפל במלחמה שזים עם יואש מלך ישראל. נהרג עיני עבדיו בלכיש. עזריה בנו כובש את אילת מידי אדום.

ירבעם בן יואש מלך ישראל, משיב את הערים

לישראל מידי ארם, בזכות רחמי ה' על צערם של

ישראל (ועל אף רשעותו של ירבעם).

167. על מי נאמר: "ויך את עבדיו המכים את

המלך אביו. ואת בני המכים לא

המית..."? על אמציחה מלך יהודה. ולא המית את

בני המכים: "כפתוב בספר תורת משה אשר צנה ה'

לאמר לא יומתו אבות על בנים ובנים לא יומתו על

אבות כי אם איש בחטאו יומת"

168. מה עשה אמציחה בגיא מלח?

היכה והרג באדום 10,000 איש, כבש את המצודה

הבנויה בסלע וקרא שמה "יקתאל".

169. מה השיב יואש מלך ישראל לאמציחה, על

הצעתו: "לכה (בא) נתראה פנים"³⁰

³¹ בני השרים, שהם ביד המלך לערבון, שלא ימרדו בו אבותיהם.

³² "...ואפשר כי דוד לקחה ממלך אדום, כי מושל היה בכל ארץ אדום כמו שאומר וישם דוד באדום נציבים, ובימי יהורם בן יהושפט פשע אדום מתחת יד יהודה, ואילות שלקחה דוד השיבה אליהם. ועתה כשמלך עזריהו לקח אילת ממלך אדום וישיבה ליהודה ועזריה בנה אותה..." (רד"ק)

³³ ובדהייב פרק כו, טז התפרש, שנענש בצרעת שפרחה במצחו, בעבור שגבה לבו עד להשחית ונכנס להיכל להקטיר קטורת.

²⁹ ובדהייב כה' יב' נאמר עוד, שעוד 10,000 איש לקחו בשבי, והשליכו אותם מראש הסלע, וכלם נבקעו (מתו).

³⁰ ובדהייב פרק כה נאמר, שאנשי יהואש (ששכר אמציחה לעזור לו במלחמה באדום, והשיב אותם במצוות איש האלוקים), פשטו בכעסם בערי יהודה והכו בהם, ולזה שלח אליו לאמר, אין זה גבורה לבא פתאום ולהכות, אך נתראה פנים בפנים, ונדעה הגבורה עם מי.

באלו ימים? בסוף ימי יותם ובעיקר בימי אחז בנו.³⁷

פרק טז

- 191. **כיצד היתה הנהגתו של אחז מלך יהודה?**
עשה הרע בעיני ה' ככל תועבות מלכי ישראל. הקטיר לעיניו, והעביר את בנו למולך.
- 192. **מה בקש אחז, מתגלת פלאסר מלך אשור?**
שלח ש'חד למלך אשור, את הפסוף ואת הזב הנמצא בית ה' ובאצרות בית המלך, שיעזור לו כנגד רצין מלך ארם ופקח בן רמליהו מלך ישראל שעלו עליו למלחמה. מלך אשור יצא להלחם על דמשק שבארץ ארם, הגלה אותם לקירה והרג את רצין מלך ארם.
- 193. **אחז הלך לדמשק לקראת מלך אשור. מה הורה לאוריה הכהן לעשות בירושלים?**
לעשות כדמות המזבח שראה בדמשק. כששב לירושלים עלה על המזבח שעשה אוריה, והקריב עליו קרבנות ונסכים, וציוה על אוריה להעלות על המזבח שעשה ('המזבח הגדול') את קרבנות התמיד ושאר הקרבנות, וימזבח הנחשת (שעשה שלמה) הקיה לי לבקר (להקריב עליו מפעם לפעם)."
- 194. **ציין עוד שתי רעות שעשה אחז!**
 1. וינקה... את המסגרות (מהמכונות של הכיורות) ויסקר מעליהם את הפלר (והניח הכיורות על הרצפה) ואת הקים הורד מעל הבקר הנחשת אשר תחתייה (12 הבקר שתחת ים הנחושת שעשה שלמה בעורה) ויתן אתו על הרצפה.
 2. את מוסד השבת אשר בנו בבית (בנין מסוכך בתקרה, שישבו בו המשמר היוצא) ואת מבוא המלך החיצונה הסב בית ה' (המעבר לבית המלך, שהיה מחוץ למקדש, הסב, שינה, שהיה מתוך בית ה' לביתו), מפני מלך אשור (שלא יבוא מלך אשור פתאום, ויבוא לבית המלך שלא מתוך המקדש)"
- 195. **מי מלך אחר אחז? חזקיהו בנו.**

פרק יז

- 196. **כיצד היתה הנהגתו של הושע בן אלה מלך ישראל?**
עשה הרע בעיני ה' אך לא כמלכי ישראל שלפניו.³⁸
- 197. **על מי נאמר: "ויעצרהו מלך אשור ויאסרהו בית פלא"? על הושע בן אלה, הפסיק להעלות לו מנחה כמו כל שנה, ועוד שבקש את עזרתו של סווא מלך מצרים נגד שלמנאסר מלך אשור.**
- 198. **כמה זמן עשה מלך אשור מצור על שומרון, עד שכבש העיר?**³⁹ והגלה את ישראל? שלוש שנים. ע דהשנה ה - 9 להושע בן אלה.

- 179. **עד מתי ישב עוזיהו בבית החופשית בעבור צרעתו, והיכן נקבר?**
עד יום מותו, ונקבר עם אבותיו בעיר דוד.
- 180. **בעבור מה זכה זכריהו בן ירבעם, למלך עד ישראל 6 חדשים? כדי לקיים הנבואה ליהוא³⁴, שבני רביעים³⁵ ישבו תחתיו על כסא המלך.**
- 181. **כיצד מת זכריהו בן ירבעם מלך ישראל, ומי מלכו אחריו?**
שלם בן יבש הרג אותו בפני העם ("קבל עם"), ומלך ירם ימים בשמרון (חודש ימים). מנחם בן גדי מתרצה, היכה את שלום בן יבש בשמרון ומיתתו, ומלך תחתיו 10 שנים.
- 182. **מדוע היכה מנחם בן גדי מלך ישראל, את העיר תפסח ואת כל אשר בה ואת גבוליה מתרצה? (מגבול תרצה, עירו של מנחם, עד העיר תפסח)**
"כי לא פתח - שר העיר תפסח לא פתח לפני מנחם את שער העיר, שישלוט בה ויקח מס, ויך - היכה מנחם את העיר ואת כל גבולותיה, את כל הירוותיה בקע" - ובקע בטני הנשים ההרות, לנקמה ובזיון.
- 183. **כיצד מנע מנחם מפול מלך אשור, להלחם עימו? נתן לו 1000 כיכר כסף, שגבה אותם מגיבורי החיל, שנדרשו לתת 50 שקל³⁶ כסף כל אחד. וינשב מלך אשור ולא עמד שם בארץ"**
- 184. **כיצד היתה הנהגתו של מנחם בן גדי מלך ישראל, ומי מלך אחריו?**
עשה הרע בעיני ה' והחטיא את ישראל. אחריו מלך פקחיה בנו שנתיים.
- 185. **כיצד נהרג פקחיה בן מנחם, ומי מלך תחתיו? פקח בן רמליהו, שרץ של פקחיה ("שלישו"), מרד בו והרגו בארמון המלך, יחד עם ארבע ואת הארבע (שמות של אנשים) - 50 איש מבני גלעד. פקח בן רמליהו מלך אחריו 20 שנה.**
- 186. **את מי הגלה תגלת פלאסר מלך אשור? בימי פקח בן רמליהו, הגלה תגלת פלאסר מלך אשור את ישראל שנחלת נפתלי לאשור. (את עיון, ואת אבד בית מעכה, ואת ינוח, ואת קדש, ואת חצור, ואת הגלעד, ואת הגלילה (ארץ הגליל)).**
- 187. **מי מלך אחר פקח בן רמליהו? הושע בן אלה מרד בפקח - והרגו, ומלך תחתיו.**
- 188. **מי היתה: ירושא בת צדוק? אימו של יותם בן עוזיהו, שמלך 16 שנה על יהודה. (עוד בחיי אביו).**
- 189. **יותם מלך יהודה, עשה הישר בעיני ה' (כמו עוזיהו אביו). מה לא תיקן יותם? "יך הבמות לא סרו עוד העם מזבחים ומקטרים בבמות..."**
- 190. **"בימים ההם החל ה' להשליח ביהודה רצין מלך ארם ואת פקח בן רמליהו",**

³⁷ לחלן בפרק טז, ובישעיהו פרק זי.

³⁸ שביטל פרדיסאות שישבו מימי ירבעם על הדרכים, לשמור שלא יעלו ישראל לרגל, וזה בטלן לפי שגלו עגלי הזהב כבר בשתי גליות, בגלות ראשונה, ויקח את עיון ואת דן, הגלה עגל שבדן, ובשניה כשגלו ראובן וגד, נטל עגל שבבית אל, לקיים מה שנאמר (הושע י ו): גם אותו לאשור יובל. ולפי שבטלו פרדיסאות והם נמנעו מלעלות לרגל, לפיכך נחתם גזר דינם לגלות בימיו, שעד עכשיו תלו הקלקלה במלכיהם, ועתה לא היה במי לתלות, וזהו שאמר הושע בן בארי (שם ה א): כי עתה הזנית אפרים נטמא ישראל, עתה נגלית רעתכם (רשי"י)

³⁹ החריב את העיר עד היסוד כפי נבואת מיכה (א, ו): "ושמתי שמרון לעי השדה למטעי כרם והגרתי לגי אבניה ויסדיה אגלה"

³⁴ עיני נביא, ובסדר עולם מי אמר לו יונה בן אמתי. (רד"ק בפרק יז)

³⁵ ארבעה דורות: יהואחז, יהואש, ירבעם וזכריה, כנגד בית אחאב שהכריח, ושמלכו ארבעה דורות: עמרי, ואחאב, ואחזיה, ויהורם.

³⁶ כיכר כסף אחד = 3000 שקל. (כלומר: 60,000 איש X 50 שקל = 3,000,000 שקל = 1000 כיכר)

פרק יח

209. **מי שמע עוד את דברי שליחי סנחריב ?**
 שליחי סנחריב סרבו לבקשת אֱלִיקים וְשִׁבְנָה וַיֹּאֲחַ לְדַבֵּר אֲרַמִּית. לכן כשדברו דבריהם יהודית (לשון הקדש), הבינו כל העם שהיו על החומה, את דבריהם להכנע למלך אשור, לגלות לאשור ולהנצל.
210. **כיצד ניסו שליחי סנחריב, לשכנע את העם להכנע לסנחריב, וליגלגו על חזקיהו ויהודה ?**
 1. אפילו ה' אלוקים לא יציל אתכם מסנחריב, שהלא חזקיהו מיעט בעבודת ה' בכך שבטל את הבמות והשאיר רק את המזבח במקדש לעבודה. (כמובן שעשה כדון, שהלא אחר בנין הבית נאסרו הבמות)
 2. יהודה חלשים כל כך, שאפילו אם יתן סנחריב לחזקיהו 2000 סוסים, לא יוכל למצוא להם רוכבים להלחם עמו.
211. **מה אמר רבשקה, כשהוסיף לדבר אל העם בקול גדול יהודית ?**
 אל תתפתו לשמוע לחזקיהו שה' יציל אתכם מיד אשור, שהלא כל אלוהי הגויים העצומים, לא הצילו את עמם מיד סנחריב, (אִיֶּה אֱלֹהֵי חֲמַת נָאֲרָפָד, אִיֶּה אֱלֹהֵי סַפְרָנִים הַנֵּעַ וְנֶעְהָ), ואיך תאמרו שה' יציל אתכם מידו !?
 212. **”וְהִחְרִישוּ הָעָם וְלֹא עָנוּ אֶתוֹ דָּבָר...”**
מדוע ?
 ”כִּי מִצֹּת הַמֶּלֶךְ הִיא לֵאמֹר לֹא תַעֲנֶהוּ”

213. **אֱלִיקים וְשִׁבְנָה וַיֹּאֲחַ בְּאוֹ אֶל חִזְקִיָּהוּ קְרוּעֵי בְגָדִים. מדוע ?**
 על דברי רבשקה שמחרף ומגדף את ה' ית', ומדמה אותו לאלוהי העמים.

פרק יט

214. **מי עוד קרע את בגדיו, (מלבד אֱלִיקים וְשִׁבְנָה וַיֹּאֲחַ) על הדברים שאמר רבשקה נגד ה' ית' ?**
 המלך חזקיהו.
215. **מה עשה חזקיהו אחר שקרע את בגדיו ?**
 שלח את אֱלִיקים וְשִׁבְנָה וַיֹּאֲחַ וזקני הכהנים לבושי שקים, אל ישעיהו הנביא, לספר לו על דברי רבשקה, ושישא תפלה בעד השְׂאִרִית הנִמְצָאָה.
216. **כיצד קרא ישעיהו לשרי סנחריב, ומה השיב למלך חזקיהו ?**
 ”נִעְרִי מֶלֶךְ אֲשׁוּר”. השיב שלא יפחד, ושחיל אשור ישמע שמועה (על תרהקה מלך כוש שיצא להלחם עמם) ויעלה מירושלים, להלחם עימם בבבל
217. **מה כתב סנחריב, בספר ששלח ביד רבשקה לחזקיהו, לפני ששב לארצו להלחם עם תרהקה מלך כוש (כנבואת ישעיהו) ?**
 ”אֵל יִשְׂרָאֵל אֲלִקִּינָה אֲשֶׁר אֶתָּה בִּטְחָנוּ לֵאמֹר לֹא תִנָּתֵן יְרוּשָׁלַם בְּיַד מֶלֶךְ אֲשׁוּר”, ושוב דימה את אלוקי ישראל לכל אלוהי העמים שכבש וניצח סנחריב.
218. **מה עשה חזקיהו עם הספרים שנשלחו מסנחריב ?**
 פתח את הספרים בבית ה', והתפלל אל ה' שיציל את שארית יהודה שבירושלים מיד סנחריב המגדף ומחרף, וכך: **”וַיִּדְעוּ כָּל מַמְלְכוֹת הָאָרֶץ כִּי אֶתָּה ה' אֱלֹקִים לְבַדְּךָ”**.

199. **היכן הושיב מלך אשור, את הגולים מעשרת השבטים ?**
 ”בְּחַלְחֹל וּבְחַבּוּר נְהַר גּוֹזָן וְעָרֵי מְדִי”
200. **במה חטאו ישראל, שנענשו בגלות ?**
בנו במות ועבדו לע”ז, אף אחר שהועיד והזהיר אותם עי”י הנביאים ששלח. וַיִּחַפְּאוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל (וַיִּחַפְּאוּ, מלשון חיפוי וכיסוי ; שהסתירו והעלימו מהי מעשיהם הרעים, באמרם שאין ה' רואה מעשיהם ולא יענישם) דְּבָרִים אֲשֶׁר לֹא כֵן (דברים לא כשרים ולא ראויים⁴⁰). וַיַּעֲבִירוּ אֶת בְּנֵיהֶם וְאֶת בָּנוֹתֵיהֶם בָּאֵשׁ וַיִּקְסְמוּ קְסָמִים וַיִּנְחֲשׂוּ וַיִּתְמַכְּרוּ לַעֲשׂוֹת הָרַע בְּעֵינֵי ה' **לְהַכְעִיזוּ”**
201. **על מי נאמר: ”וַיִּלְכּוּ אַחֲרֵי הַהֶבֶל וַיְהַבְלוּ”**
 על ישראל.
202. **את מי הרגו האריות בערי שומרון ?**
 את הגויים שהביא מלך אשור לישב את ערי שומרון. (מִבְּבַל וּמִכּוּתָה וּמֵעֵזָא וּמִחַמַת וּסְפָרַיִם)
203. **על מי נאמר: ”...אֶת ה' הָיוּ יֹרְאִים וְאֶת אֱלֹהֵיהֶם הָיוּ עֹבְדִים כְּמִשְׁפַּט הַגּוֹיִם אֲשֶׁר הִגְלוּ אֹתָם מִשָּׁם”** ?
 על הגויים שהושיב מלך אשור בערי שומרון, אחר שהעמיד להם אחד מהכהנים שהגלה (ע”פ עצת עבדיו), ללמדם את חוקי ה' שלא יהרגו בהם האריות.

פרק יח

204. **כמה שנים מלך חזקיהו על יהודה ?**
 29 שנים מלך, ועשה הישר בעיני ה' כפי שעשה דוד. לא היה לפניו ואחריו מלך, שבטח ודבק בה' כמוהו⁴¹.
205. **הסבר מה הוא: ”נְחֻשְׁתָּן”** ?
 חזקיהו כיתת את נחש הנחושת שעשה משה, אחר שהיו בניי מקטרים לו, וקרא לו: ” נְחֻשְׁתָּן”. כמו”כ הסיר את כל הבמות המצבות והאשירה שעשו ישראל לע”ז.
206. **כמה זמן מרד חזקיהו במלך אשור, ולא העלה לו מס ?**
 ה' היה עם חזקיהו והצליח בכל אשר עשה, כבש את פְּלִשְׁתִּים (עד עֵזָה וְאֶת גְּבוּלֵיהֶם מִמִּגְדֹל נוֹצְרִים עד עִיר מִבְּצָר). מרד במלך אשור עד השנה ה - 14 למלכותו. בשנה ה - 14 עלה סנחריב מלך אשור על פל ערי יהודה הַבְּצֻרוֹת (בחומה) וַיִּתְפָּשֶׂם, וקבל עליו חזקיהו לתת מס לאשור: 300 כיכר כסף ו - 30 כיכר זהב.
207. **את מי שלח מלך אשור לחזקיהו, והיכן עמדו כשמסרו את שליחותם ?**
תַּרְתָּן, וּרְבַּ סָרִיס (שם איש) וּרְבִשָׁקָה, באו בראש חיל כְּבָד לִירוּשָׁלַיִם, ועמדו בתעלת הַבְּרִכָּה הָעֲלִיּוֹנָה אֲשֶׁר בְּמִסְלַת שְׂדֵה כּוּבֵס (בתעלה, הנמשכת מהבריכה העליונה, שנמצאת במסילה, בדרך ההולכת לשדה שמכבסים שם את הבגדים)
208. **אל מי דברו בשליחותם ?**
 1. לְאֱלִיקִים בֶּן חִלְקִיָּהוּ (אֲשֶׁר על הבית) (שִׁבְנָה (הסִפָּר) וַיֹּאֲחַ בֶּן אֶסָף (המִזְפָּרִי), אמרו למסור לחזקיהו כיצד מורד במלך אשור ובוטח על מצרים שהם כְּמִשְׁעֲנֵת קָנָה כְּצוּץ (כקנה ששבור בראשו, שהנסמך עליו יפצע מראש הקנה).

⁴⁰ תרגום.

⁴¹ חוץ מדוד ושלמה. אבל בשאר מלכי יהודה אשר היו לפניו, אע”פ שהיו בהם מלכים טובים (אסא, ויהושפט, ויהואש כל ימי יהוידע, ועזיהו, ויותם) לא היה בהם שעשו הישר בעיני ה' כמוהו, שהרי אמר עליו ככל אשר עשה דוד אביו: (רד”ק)

לחזקיהו ולאמר לו: שמע ה' תפילתך וראה דמעוותך, ובעוד שלושה ימים⁴⁸ תתרפא ותעלה בית ה', ותוסיף לחיות 15 שנה. עוד נבא, שיצילו ה' מיד אשור.

228. מה היתה מחלתו של חזקיהו, וכיצד ציוה ישעיהו לרפאה? חלה בשחין, וציוה לשים על השחין דבלת תאנים (תאנים דרוסות) - והתרפא⁴⁹.

229. מה האות שניתן לחזקיהו, שבים השלישי יעלה בריא לבית ה'?

אחר שקרא ישעיהו לה', שב צל המעלות, (המורה על השעות), עשר מעלות לאחור. (ע"פ בחירתו של חזקיהו שב הצל לאחור 10 מעלות ולא קדימה).

230. מה רצו שליחי בראדך בלאדן בן בלאדן מלך בבל מחזקיהו?

שליחי מלך בבל, הביאו לו ספרים ומנחה⁵⁰ ממלך בבל, לשמוע על נס רפואתו והשבת הצל 10 מעלות לאחור⁵¹. עוד רצו לראות את כל בית נכתו (אוצרותיו) את הקסף ואת הזהב ואת הברזל ואת שומן הטוב ואת בית פליו ואת כל אשר נמצא באוצרתיו, ואכן: "וישמע עליהם חזקיהו (לבקשתם זו)... לא היה דבר אשר לא הראם חזקיהו בביתו ובכל ממשלתו.

231. כיצד נענש חזקיהו, על שהראה להם כל בית נכתו, ומדוע?

1. כל האוצרות שהראה לשליחי מלך בבל, ילקחו לבבל, ולא ישאר מהם דבר. 2. מלך בבל יקח מבניו (מזרעו)⁵² אשר יוליד⁵³ ויהיו סריסים בהיכל מלך בבל. ונענש, על כי גבה ליבו, להראות להם רוב גדולתו ואוצרותיו⁵⁴.

232. מה נזכר שבנה חזקיהו?

את הברכה ואת התעלה שמשכה את המים לעיר.

233. מי מלך אחר חזקיהו?

מנשה בנו.

219. האם התקבלה תפילתו של חזקיהו?

ישעיהו הנביא שלח לחזקיהו, שה' קבל תפילתו. "וזה הדבר אשר דבר ה' עלינו (על סנחריב) בזה לך לענה לך בתולת בת ציון (בניי שבירושלים)⁴² אחרת ראש הניעה (בזולת) בת ירושלים: את מי חרפת ונדפת ועל מי הרימות קול ותשא מרום עיניך על קדוש ישראל..." ("יבדך אשר נבא (סנחריב) בה ישוב, ואל העיר הזאת (ירושלים) לא נבא נאם ה'").

220. "וזה לך האות", מפלת סנחריב כפי שניבא ישעיהו, תהיה לחזקיהו אות על מה?

הנס הגדול שיהיה במפלת סנחריב, יהיה אות לחזקיהו, על נס נוסף שיהיה בשנות הרעב העתידים אחר סילוק אשור מהארץ⁴³. בשנה הראשונה: יאכלו מהספיחים (התבואה הגדלה מעצמה מהגרעינים שנפלו בקציר של השנה שעברה; "אכול השנה ספיח") ובשנה השנייה: יאכלו ספיח (מהספיחים של הספיחים משנה ראשונה) ובשנה השלישית: זרעו וקצרו ונטעו כרמים ויאכלו פריהם (ולא יחששו עוד מאוייבים, לצאת לשדה ולזרוע).

221. מה הסיבה לנקמה שיעשה ה' באשור?

וגנותי (אגו) אל העיר הזאת להושיעה 1. למעני (שיתקדש שם ה') 2. ולמען דוד עבדי. (בגלל הברית עם דוד עבדי, שאם ישמרו בניו את מצוותי, לא תסור מהם המלכות)

222. כיצד הושיע ה' את יהודה מאשור?

"ויהי בלילה ההוא⁴⁴ ויצא מלאך ה' ויך במחנה אשור מאה שמונים וחמשה אלף, וישפיתו בבקר והיה כלם פגרים מתים".

223. מי הרג את סנחריב?

ויסע ויך וישב סנחריב מלך אשור וישב בנינו: ויהי הוא משתחנה בית נרדך אלהיו, ואדכמלך ושראצר בניו הפהו בחרב⁴⁵, והמה (אדכמלך ושראצר) נמלטו ארץ אררט.

224. מי מלך על אשור אחר סנחריב?

"וימלך אסר חדן בנו תחתי".

פרק ב

225. מי אמר למי: "צו לביתך פי מת אַתָּה ולא תחיה"? ישעיהו לחזקיהו⁴⁶.

226. תאר את תפילתו של חזקיהו?

"וישב את פניו אל הקיר ויתפלל אל ה' לאמר: אנה ה' זכר נא את אשר התהלכתי לפניך באמת ובלבב שלם והטוב בעיניך עשיתי ויבך חזקיהו בכי גדול".

227. האם התקבלה תפילת חזקיהו? בטרם יצא ישעיהו מהחצר התיכונה⁴⁷ (האמצעית), הורה לו ה' לשור

⁴⁸ הוא היום של מפלת סנחריב.
⁴⁹ ונס בתוך נס היה, שהרי אף בשר חי כשאתה נותן עליו דבלה - נסרת, והקב"ה נותן דבר המחבל לתוך דבר שנתחבל - ומתרפא. כעין זה שציוה את משה: "ויורהו ה' עץ" עץ מר היה, כך הוא דרכו של הקב"ה במר הוא ממתיק את המר.
⁵⁰ "ורבים מביאים מנחה לה' לירושלם ומגדנות ליחזקיהו מלך יהודה וישא לעיני כל הגוים מאחרי כן". (אחר נס מפלת סנחריב בירושלים; דהיי"ב לב כג)
⁵¹ ואיך שמע? רגיל היה לאכול בשלש שעות ביום, וישן עד תשע, כיון שחזר גלגל חמה לחזקיהו, ניעור בתשע שעות ומצא שהוא שחרית, בקש להרוג את עבדיו, אמר: הנחתם אותי לישן יום ולילה, אמרו, גלגל חמה חזר, אמר להם: מי החזירו, אמרו לו: אלקיו של חזקיהו, כדאיתא בפסיקתא: (רש"י)
⁵² הם דניאל חנניה מישאל ועזריה. (דניאל פרק א')
⁵³ אשר תוליד - זה לאות, שלא היו בנים לחזקיהו בעת הנבואה, אך אחר שלש שנים הוליד את מנשה, שמלך אחריו.
⁵⁴ "ולא כגמל עליו השיב חזקיהו (הקב"ה), גמל טובה לחזקיהו ורפא אותו, וחזקיהו השיב לו בגבהות לב להתגאות ברוב גדולתו ואוצרותיו) פי גבה לבו ויהי עליו קצף ועל יהודה וירושלם" אמנם לאחר שמע נבואת ישעיהו על ענשו: "ויבנע חזקיהו בגבה לבו הוא וישבי ירושלים ולא בא עליהם קצף ה' בימי חזקיהו" (דהיי"ב לב, כה-כו). ובאמת, היה זה נסיון לחזקיהו מה' ית' כאמור שם בפסוק: "וכן במליצי שרי בבל, המשלחים עליו לדרש המופת אשר היה בארץ, עזבו האלהים לנסותו לדעת כל בלבבו" (דהיי"ב לב, לא).

⁴² שהיא כבתולה שלא נכבשה. (רד"ק)
⁴³ שסנחריב החריב את הארץ וגדע את האילנות.
⁴⁴ כששב סנחריב ממלחמתו עם כוש, ובלילה הגיע לנוב הסמוכה לירושלים, ע"מ לכבוש את ירושלים למחרת. (יעוד היום פגב לעמוד ינפף ידו הר בת ציון גבעת ירושלים" כשהגיע לנוב וראה את ירושלים, הניף ידו לעברה בזלזול, כאומר: בקלות רבה אכבוש אותה, (ואין מה למהר, ומחר נצא לכבוש העיר, ישעיהו י לב)
⁴⁵ לקיים נבואת ישעיהו (פסי' זו): "והפלתיו בחרב בארצו"
⁴⁶ כי מת אתה - בעולם הזה. ולא תחיה - לעולם הבא, משום דלא נשא אשה (ברכות י ע"א):
⁴⁷ בטרם יצא קול הברה בעיר שנקנסה עליו מיתה. (ירושלמי שנהדרין טא ע"ב).

פרק כא

234. **בן כמה היה מנשה במלכו, וכמה שנים מלך?**

"בן 12 היה במלכו. 55 שנה מלך על יהודה.

235. **אלו רעות עשה מנשה?**

עבד ע"ז, בנה מזבחות ובמות ואשירה. בנה מזבחות ואת פסל האשירה בבית ה'. העביר את בנו באש ועונן ונחש ועשה אוב ונדענים הרבה לעשות הרע בעיני ה' להכעיס. וגם דם נקי שפך מנשה הרבה מאד, עד אשר מלא את ירושלים פה לפה (משער העיר בצד אחד עד השער האחר) החטיא את יהודה לעשות הרע בעיני ה'.

236. **כיצד יענשו מנשה ויהודה, על מעשיהם?**

הנביאים בדורו של מנשה נבאו על ענשם של בניו⁵⁵: כה אמר ה' אלקי ישראל, הנני מביא רעה על ירושלים ויהודה אשר כל שמעה תצלנה שתי אוניו (ירעדו אזניו מחרדה). ה' יחריב את ירושלים ויגלה את יהודה מעל אדמתם, והיו לבז ולמשסה (למרמס) לכל איביהם.

237. **הסבר: "ונטיתי על ירושלים את קו שמרון...!"**

קו - חוט שהבונים קושרים בו משקולת ומטילים אותו לכוון את בנין החומה בקו ישר. משל, למשפט שיעשה ה' בירושלים כמו הקו, המשפט, שעשה לשומרון (גלות עשרת השבטים ע"י אשור)

238. **הסבר המשל: "ומחיתי את ירושלים**

כאשר ימחה את הצלחת מחה והפך על פניה!"

ה' יחריב את ירושלים חורבן גמור, כמו אדם המנקה את הצלחת, והופך אותה על פיה⁵⁶.

239. **היכן נקבר מנשה, ומי מלך תחתיו?**

נקבר בגן עזא שבביתו, ואמון בנו מלך אחריו.

240. **כיצד היתה הנהגתו של אמון מלך יהודה? עשה הרע בעיני ה', ועבד ע"ז כאביו מנשה.**

241. **"ויקשרו עבדי אמון עליו (קשר מרידה),**

וימיתו את המלך בביתו". האם הצליחו

המורדים במרידתם? לא. עם הארץ הרגו את כל המורדים, והמליכו את יאשיהו בן אמון תחת אביו.

242. **היכן נקבר אמון?**

נקבר בקברו שהכין בחייו ("בקברתו"), בגן עזא.

פרק כב

243. **בן כמה היה יאשיהו במלכו, וכמה שנים מלך על יהודה?**

בן 8 שנים היה במלכו, 31 שנה מלך בירושלים. הלך בדרכי ה' כדוד אביו, לא סר ימין ושמאל.

244. **מה ציוה יאשיהו, את שפן בן אצלֵיהו בן משלם הספר?**

ללכת לבית ה', אל חלקיהו הכהן הגדול, שיאספו את כל הכסף ("וינתם את הכסף") הנמצא בבית ה', ויתנו אותו לעושי המלאכה שיתקנו כל הצריך תיקון לחזק את בדק הבית.

245. **מי הם עושי המלאכה? לחרשים (חרשי עץ⁵⁷), ולבנים (העצים בקירות הבית) ולגֵדֵרים (הבונים קירות אבן) ולקנות עצים ואבני מחצב (אבנים שחוצבים לבנין).**

246. **על מי נאמר: "כי באמונה הם עשים"?**

247. **מה מצא חלקיהו בבית המקדש? כשחיפש חלקיהו את כל הכסף המוסתר⁵⁸ בבית ה', מצא גם את ספר התורה (הספר שכתב משה והיה מונח בצד הארון ונגנו, ונמצא פתוח בפר' התוכחה, שבא נאמר: "יולך ה' אתך ואת מלכך אשר תקים עליך אל גוי אשר לא ידעת אתה ואבותיך ועבדת שם אלהים אחרים עץ ואבן"), ונתן את הספר לשפן.**

248. **מה הביא שפן ליאשיהו?**

אחר שהודיעו שהתיכו את הכסף הנמצא בבית (התיכו את הכסף ועשו ממנו מטבעות לתת לעושי המלאכה), ונתנהו על יד עשי המלאכה, הראה לו את ספר התורה שמצא חלקיהו, וקרא לפניו במקום שהיה גלול הספר (בפר' התוכחה).

249. **מדוע קרע המלך את בגדיו?**

הבין, שהספר היה גלול דווקא בפר' התוכחה (שבא נאמר: "יולך ה' אתך ואת מלכך אשר תקים עליך אל גוי אשר לא ידעת אתה ואבותיך ועבדת שם אלהים אחרים עץ ואבן"), הוא אות וסימן, על העתיד לבוא על יהודה.

250. **מה ציוה יאשיהו, את חלקיהו הפהן ואת אחיקם בן שפן ואת עכבור בן מיכיה ואת שפן הספר ואת עשיה עבד המלך?**

לדרוש את ה', (ע"י הנביאים), על הסימן שראה בספר התורה הפתוח בפר' התוכחה.

251. **מה ניבאה חולדה הנביאה, אל שליחי המלך?**

שאכן, כפי הכתוב בתוכחה, יולך ה' את יהודה לגלות (נגלל מעשיהם הרעים), ויאשיהו ימות בשלום (מפני שהכניע את ליבו, בכה והתפלל אל ה', בטלה ממנו הגזירה), ולא יראה ברעה שיעשה ה' לעמו.

פרק כג

252. **לשם מה, אסף יאשיהו את כל איש יהודה וכל ישרי ירושלים, והפניהם והנביאים וכל העם למקטן ועד גדול?**

עמד "על העמוד" (המקום הקבוע למלך לעמוד במקדש), וקרא באזניהם מספר התורה, את דברי התוכחות והברית שבפר' כי תבוא. כרת עם העם הברית, לשמור את כל הכתוב בתורה בכל לב ונפש.

⁵⁷ חרש=אומן.
⁵⁸ מצודות דוד.

⁵⁵ "ונדבר ה' ביד עבדיו הנביאים לאמר" - יואל נחום וחבקוק נתנבאו בימי מנשה, ולפי שלא היה מנשה כשר לא נקראו על שמו. (רד"ק)

⁵⁶ אחר שינקה את ירושלים מיושביה, יהפוך את הצלחת, יחריב את העיר. (רד"ק)

253. כיצד ביער יאשיהו, את הע"ז מהמקדש, מיהודה ומשומרון?

1. ציוה את חלקיהו וכהני המשנה (הסגן וכהן משוח מלחמה) ואת שמרי הסף (השוערים) להוציא מהיכל ה' את כל הפלים המשמשים לע"ז, שרף אותם מחוץ לירושלם בשדמות קדרון, ונשא את עפרם בית אל.⁵⁹ 2. ביטל את הכמרים לע"ז שהקטירו בבמות ביהודה. הוציא את האשרה מבית ה', ושרף אותה בנחל קדרון, וישלך את עפרה לקבר בני העם (העם שעבדו לע"ז ונקברו שם). 4. נתן את בתי הקדשים (בתי נשים המיוחדות לזנות⁶⁰, ושהיו אורגות בדים לכסות את האשירה) 5. ויבא את כל הכהנים מערי יהודה⁶¹ (החזירים בתשובה), ויטמא את הבמות אשר קטרו⁶² שמה הכהנים (השליך שם כל דבר טמא ומואס, לבזות המקום בעיני העם) ונתן את הבמות שבשערי הערים 5. וטמא את התפת⁶³ בגי בן הנם, כדי שלא יעבירו עוד את בניהם למולך. 6. ביטל את הסוסים ומרכבותיהם, שהיו רוכבים בהם מלכי יהודה לקראת השמש בבוקר - לעבדה. 7. נתן את המזבחות אשר על הגג עלית אחז אשר עשו מלכי יהודה ואת המזבחות אשר עשה מנשה בשתי חצרות בית ה', והשליך את עפרם אל נחל קדרון. 8. ואת הבמות אשר על פני ירושלים אשר מימין להר המשחית (הר הזיתים, הר המשהה) אשר בנה שלמה⁶⁴ לעשתרת שקץ צידנים ולכמוש שקץ מואב ולמלכם תועבת בני עמון טמא המלך. וכן את הבמות שבשומרון: 9. ושרף את המצבות 10. ויכרת את האשרים ויטמא את מקומם עצמות אדם. 11. את המזבח שבבית אל, הבמה אשר עשה זבדעם בן נבט, נתן ושרף. 12. שרף את עצמות עובדי הע"ז שבשומרון, על המזבחות שבנו לע"ז.

254. מה שרף יאשיהו על המזבח שבבית אל?

את עצמות עובדי הע"ז, שבקברים הסמוכים למזבח שרף על המזבח, כפי שניבא איש האלוקים לירבעם.⁶⁵

255. האם הכהנים שהשיב יאשיהו מערי

יהודה, (אחרי ששבו בתשובה), מותרים לעבוד במקדש?

לא. אך יקבלו חלק בשיירי קדשי קדשים (כמו כהנים בעלי מום) "אך לא יעלו כהני הבמות אל מזבח ה' בירושלם"⁶⁶ (לעבוד) כי אם אכלו מצות פתוך אחיהם" (שיירי מנחות הנאפות מצה ולא חמץ, וכן כל קדשי קדשים).

256. על איזה קבר שאל יאשיהו: "מה הציון הק"ז (הזה)?"

על קברו של איש האלוקים שבא מיהודה (וניבא לירבעם על הולדת יאשיהו מלך יהודה, ושישרוף על המזבח את עצמות כהני הבמות שמקטירים קרבנות לע"ז, כנגד עצמות הבהמה שהקטיר ירבעם לע"ז, והנביא הזקן (נביא השקר) שנקבר לידו. וציוה יאשיהו, שלא יגעו בקבר כדי לקחת את עצמות הנביא הזקן - שעבד לע"ז, מפני עצמות איש האלוקים.⁶⁷

257. "ויצו המלך... עשו פסח לה'..." מה המיוחד בפסח שעשו בימי יאשיהו?

"כי לא נעשה כפסח הזה מימי השפטים⁶⁸..." שמימי שמואל והשופטים לא נעשה הפסח בטהרה ובביעור הע"ז, עד ימי יאשיהו.

258. איזה שבח, נאמר על עבודת ה' של יאשיהו?

"וכמהו לא היה לפניו מלך אשר שב אל ה' בכל לבבו ובכל נפשו ובכל מאדו, ככל תורת משה ואחריו לא קם כמהו."⁶⁹

259. כיצד נהרג יאשיהו?

פרעה נכה מלך מצרים, עבר דרך א"י, כדי להלחם עם מלך אשור בנהר פרת⁷⁰, יאשיהו יצא לקראתו להלחם בו, ונהרג במלחמה.

260. מי מלך אחר יאשיהו?

יהואחז בנו. עשה הרע בעיני ה', ואחר 3 חדשים שמלך, נאסר ע"י פרעה נכה (ברבגלה בארץ פת). הורד למצרים ושם מת.

261. את מי המליך פרעה נכה על יהודה, וכמה מס שם עליהם?

המליך את אליקים בן יאשיהו (שינה את שמו ליהויקים), ושם מס עליהם: 100 כיכר כסף וכיכר זהב - לשנה. יהויקים מלך 11 שנה.

פרק כד

262. כמה זמן עבד יהויקים את נ"נ מלך בבל?

אחר שלוש שנים שעבדו, מרד בו.

263. כיצד נענש יהויקים על שעשה הרע בעיני ה'?

נ"נ מלך בבל שלח את גדודיו, וגדודי ארם מואב ובני עמון (שהיו תחת ממשלתו) להלחם ביהודה.

⁵⁹ שהוא מקום טמא שבו העמיד ירבעם את עגלי הזהב.

⁶⁰ "לא תהיה קדשה מבנות ישראל..." (דברים כג' יח')

⁶¹ וביחזקאל מבואר, כי הכהנים בני צדוק לא עבדו ע"ז, אך שאר הכהנים חטאו. (יחזקאל מד', טו')

⁶² ואף שהיו לפניו מלכים צדיקים (אסא יהושפט וחזקיהו), רק בימיו ביערו גם את הבמות מישראל. (במות שהקריבו בהם לה', ונאסרו משבנה הבית).

⁶³ "תופת", שהיו מתופפים בתופים, שלא ישמעו את צעקות הבנים העוברים באש.

⁶⁴ כאמור (במלכים א' פרק יא), נקראו על שמו, על שלא מיחה בנשותיו שבנו את הבמות האלו.

⁶⁵ "ויקרא על המזבח בדבר ה' ויאמר, מזבח מזבח כה אמר ה' הנה בן נולד לבית דוד יאשיהו שמו, וזבח עליך את כהני הבמות המקטרים עליך ועצמות אדם ישרפו עליך". (מלכים א' יג' ב')

⁶⁶ "כי אם הלויים אשר רחקו מעלי, בתעות ישראל אשר תעו מעלי אחרי גלוליהם ונשאז עונם. והיו במקדשי משרתים פקדות אל שערי הבית ומשרתים את הבית, המה ישחטו את העלה ואת הזבח לעם, והמה יעמדו לפניהם לשרתם. יען אשר ישרתו אותם לפני גלוליהם והיו לבית ישראל למקשול עון על פן נשאתי יד י עליהם ואם ה' אלוקים ונשאז עונם: ולא יגשו

⁶⁷ אלי לכהן לי ולגשת על כל קדשי אל קדשי הקדשים ונשאז כלמיתם ותועבותם אשר עשו". (יחזקאל מד', יג')

⁶⁸ וימלטו עצמתיו את עצמות הנביא אשר בא משמרון"

⁶⁹ ובדברי הימים כתוב מימי שמואל הנביא, וזמן אחד הוא, כי שמואל בימי השופטים היה. ובימי שמואל נאמר: "וינסירו בני ישראל את הבגלים ואת העשתרת ויעבדו את ה' לבדו". (שמואל א' ז' ד')

⁷⁰ ואף שהיו לפניו מלכים צדיקים (אסא יהושפט וחזקיהו), רק בימיו ביערו גם את הבמות מישראל. (במות שהקריבו בהם לה', ונאסרו משבנה הבית).

⁷¹ להלחם על כרכמיש. (דהייב לה', כ')

271. את מי השאיר נבוזראדן בארץ, ואת מי שם עליהם למנהיג?
 ומדלת הארץ השאיר רב טבחיים לכרמים וליגבים (עובדים בכרמים ובשדות), ועליהם הפקיד (מינה) את גדליהו בן אחיקם בן שפן.
272. את מי לקח נבוזראדן לני"נ לרבלה, ומה נעשה להם?
מהמקדש: 1. את שרצה כהן הראש (כה"ג) 2. ואת צפניהו כהן משנה (סגן הכהנים) 3. ואת שלשת שמרי הסף (שומרי המקדש).
- מהעיר: 1.** סריס אחד אשר הוא פקיד על אנשי המלחמה. 2. וחמשה אנשים מראי פגי המלך 3. ואת הספר שר הצבא המצבא את עם הארץ 4. וששים איש מעם הארץ הנמצאים בעיר. ני"נ היכה אותם והמיתם ברבלה בארץ חמת.
273. מה אמר גדליהו בן אחיקם, לשרי החיילים שבאו אליו למצפה?
 "שבבו בארץ ועבדו את מלך בבל ויטב לכם"
274. כיצד נהרג גדליהו?
 בחודש השביעי, ישמעאל בן נתניה בן אלישמע מזרע המלוכה, יחד עם 10 אנשים איתו, והיכו למות את גדליהו ואת היהודים והכשדים אשר היו איתו במצפה.
275. מה עשו הנותרים בארץ, אחר רצח גדליהו?
 ירדו למצרים, מפחד מלך בבל.
276. ומה היה סופו של יהויכין שהוגלה לבבל?
 ב - 37 שנה לגלות יהויכין (26 שנה לחורבן הבית),
 ג - כז' באדר⁷⁵, הוציא אויל מרדך מלך בבל את יהויכין מבית כלא. היה אוכל על שולחן המלך, ועוד ששלח פרנסתם של בני ביתו. (וינתן את כסאו מעל כסא המלכים אשר איתו בבבל ושנא את בגדי כלאו ואכל לחם תמיד לפניו כל ימי חיו. ונארחתו ארחת תמיד נתנה לו מאת המלך לבני ביתו) דבר יום ביומו כל ימי חיו)
277. ציין מי היו מלכי יהודה ומלכי ישראל (שנן ע"פ המנגינה שלמדתם בכיתה)?
מלכי יהודה: רחבעם, אבים, אסא, יהושפט, יהורם, אחזיה, עתליה, יהואש, אמציה, עוזיה, יותם, אחז, חזקיהו, מנשה, אמון, יאשיהו, יהויקים, יהויכין, צדקיהו.
- מלכי ישראל:** ירבעם, נדב, בעשא, אלה, עמרי, אחאב, אחזיה, יהורם, יהוא, יהואחז, יהואש, ירבעם, זכריה, שלום, מנחם, פקחיה, פקח, הושע בן אלה

264. מדוע: "ולא הסיף עוד מלך מצרים לצאת מארצו... " לעזור ליהויקים?
 כי כולם היו תחת ממשלת ני"נ מלך בבל. "כי לקח מלך בבל מנחל מצרים עד נהר פרת כל אשר היתה למלך מצרים"
265. את מי המליך ני"נ על יהודה?
 אחר שלושה חדשים, שמלך יהויכין בן יהויקים מלך יהודה, יצא להכנע לני"נ שעשה מצור על ירושלים. ני"נ הגלה אותו ועוד 10,000 איש מירושלים⁷¹, את השרים, ואת החרש והמסגר (האומנים ושומרי השערים⁷²) - לבבל. לקח את כל אוצרות בית ה' ובית המלך, והזהב שבהיכל ה'.
266. את מי המליך ני"נ אחר יהויכין?
 את מתניה בן יאשיהו. (דודו של יהויכין בן יהויקים). שינה את שמו לצדקיהו. צדקיהו מלך 11 שנה, עשה הרע בעיני ה', ומרד במלך בבל.

פרק כה

267. כמה זמן היה המצור שעשה ני"נ על ירושלים, אחר שמרד בו צדקיהו?
 מהשנה התשיעית לצדקיהו בחדש העשירי בעשור לחדש (י בטבת), עד עשתי עשרה שנה (11 שנה) בתשעה לחדש (ובירמיהו מפורש, שהיה בתשעה לחודש הרביעי הוא חודש תמוז)
268. כיצד ברחו אנשי המלחמה מירושלים, אחר שנבקה חומת העיר?
 יצאו דרך השער שהיה בין שתי החומות (דךך שער בין החמתיים)
269. היכן השיגו הכשדים את צדקיהו, ומה עשו לו?
 בערבות יריחו⁷³. (כל החיילים שעיימו נפוצו מעליו). "ואת בני צדקיהו שחטו לעניו, ואת עיני צדקיהו עור ונאסרהו בנחשתים (שלשלאות ברזל) ונבאהו בבל"
270. מתי נשרף בית מקדשנו?
בשבעה⁷⁴ לחודש החמישי (ז' באב, כחודש אחר שהובקעה העיר), שרף נבזראדן רב טבחיים, את המקדש ואת כל בתי ירושלים. את חומות העיר נתצו, ואת כל הנשארים מגלות יהויכין - הגלו לבבל. את כלי בית ה' לקחו לבבל (את העמודים יכין ובוועו, המכונות של הכיורות, ואת ים הנחושת, שברו ונשאו את הנחושת לבבל).

⁷¹ בפס' טז כתוב 7000. ובירמיהו: "זה העם אשר הגלה נבוכדנאצר בשנת שבע (גלות יהויכין) יהודים, שלשת אלפים ועשרים ושלשה". אלא שמיהודה הגלה כ- 3000 ומשאר שבטים שבירושלים, הגלה 7000 כמו שכתוב כאן בפסוק טז. סה"כ 10,000. (רש"י)

⁷² וחז"ל אמרו: תלמידי החכמים.
⁷³ מערה הולכת מביתו עד ערבות יריחו, וברח לו דרך המערה, והקב"ה זימן צבי הולך על גג המערה חוץ לעיר, ורדפו כשדים אחרי הצבי, וכשהגיעו לפתח המערה בערבות יריחו ראוהו ולכדוהו. (רש"י)

⁷⁴ ובירמיה כתוב: "בעשור לחדש". אלא, בשבעה בו נכנסו גוים להיכל, ואכלו ושתו וקלקלו בו שמיני ותשיעי, ובתשיעי סמוך לחשכה הציתה בו את האור והיה דולק והולך עד סוף עשירי. (תענית כט ע"א)

⁷⁵ ובירמיהו אומר: ג- כה' באדר. אלא: ג- כה' באדר - מת ני"נ, ג- כז' - נקבר, ג- כז' הוציא אויל מרודך בנו מקברו. שאמרו חז"ל, שבשעה שהיה ני"נ עם החיות שבע שנים, ועם הארץ המליכו את אויל מרודך בנו, וכאשר שב נבוכדנצר לדעתו ושב להיכלו בבבל, ומצא את בנו יושב על כסאו - נתנו בבית האסורים. אחר שמת ני"נ, הוציאוהו העם להמליכו, והוא לא רצה למלוך, אמר איני מאמין שמת ואם יבא כמו שבה בפעם אחרת ומצאני - יהרגני, הוציאו אותו מקברו והראו לו שמת. ועל זה נאמר "ואתה השלכת מקברך כנצר תעב..." (ישעיהו יד' יט')